

1957

STEVILKA 7-8

GLASILO
ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ

Slovenski

ČEBELAR

SLOVENIJE

VSEBINA

Inž. Jože Babnik: Kaj bo z ajdo	145
Virmašan: Spomini s Sorškega polja	150
Avgust Brezavšček: Skrbimo za rezervne matice!	154
Leopold Zor: Osebni ali ontogenetski razvoj žuželk (Nadaljevanje)	156
Avgust Bukovec: O naši nekdanji trgovini s čebelami (Nadaljevanje)	160
Ferdo Gestrin: Trgovina z medom in voskom na Reki v 16. stoletju	165
Edi Senegačnik: S Kehrlejem po Jugoslaviji (Nadaljevanje)	169
Efer: Čebelarska navodila	173
Pašetov Janez: Iz zapiskov čebelarskega pripenca (Nadaljevanje)	176

OPAZOVALNICE:

Janez Škrk: Letno poročilo opazovalnih postaj za čebelarsko leto 1955-56	180
Poročilo za maj in junij	185

OSMRTNICE:

Jože Deržaj, Anton Žigon, Jože Miklič	187
---	-----

NAŠA ORGANIZACIJA:

Dopisi: Ljubljansko čebelarsko društvo. Iz Novega mesta. Občni zbor društva Litija, Čebelarska družina Gradišče na izletu	188
Statistični prikaz čebelarstev in čebelarskih organizacij v mariborskem okraju (Popis v letu 1956)	191

SLIKA NA OVITKU:

Čebela na medeni detelji (Po fotografiji Leea Jenkinsa)

List izhaja v začetku vsakega drugega mesca. Izdaja ga »Zveza čebelarskih društev« v Ljubljani, Miklošičeva cesta 28. Tiska ga Triglavska tiskarna v Ljubljani, ureja pa uredniški odbor. Odgovorni urednik: Vlado Rojec. Letna naročnina za člane 400 din, za nečlane in inozemstvo 500 din. Posamezna dvojna številka stane 90 din. Številka čekovnega računa pri Narodni banki v Ljubljani: 60-KB-1-2-1077

KAJ BO Z AJDO

INZ. JOZE BABNIK

Pomen ajdove paše za čebele je slovenskim čebelarjem več ali manj znan. Panji dobe na njej primerno zimsko zalogo, razen tega pa zaleže matica sate pred zimo še enkrat v večjem obsegu. Pri ajdovi paši ni torej važen samo med, ampak tudi razvoj čebeljih družin, ki ga je težko doseči zgolj s pokladanjem sladkorja. Dobrih spomladanskih plemenjakov pa si žele čebelarji, sadjarji in semenogojci, kajti le od razvitih družin lahko pričakujemo v naslednjem letu večji pridelek. Zaradi te povezave in važnosti ajde sem se odločil, da odgovorim na vprašanje, ki sem ga zastavil v naslovu članka.

Kaj lahko pričakujemo od ajdove paše pri sedanjem stanju, nam najzgovorneje kažejo podatki opazovalnih postaj. Ker so mi nadrobneje poznane razmere predvsem v ravninskem delu kranjskega okoliša, se bom pri obravnavi naslanjal največ na podatke, ki jih imam od tam. Poudariti pa moram, da so razmere drugod v Sloveniji tem precej podobne.

Prav v kranjskem okolišu nam zabeleženi donosi jasno kažejo, da je bila ajdova paša na tem področju včasih najzaneslivejša, a da

se na žalost sedaj iz leta v leto bolj slabša. Do spoznanja, da donos na ajdi pada, so prišli že skoro vsi čebelarji, vzroke za to pa išče vsak po svoje. Povedati je treba še to, da je prišla ajda pri večini kmetijskih strokovnjakov že v zelo slabo luč in da jo nekateri uvrščajo celo med njivski plevel.

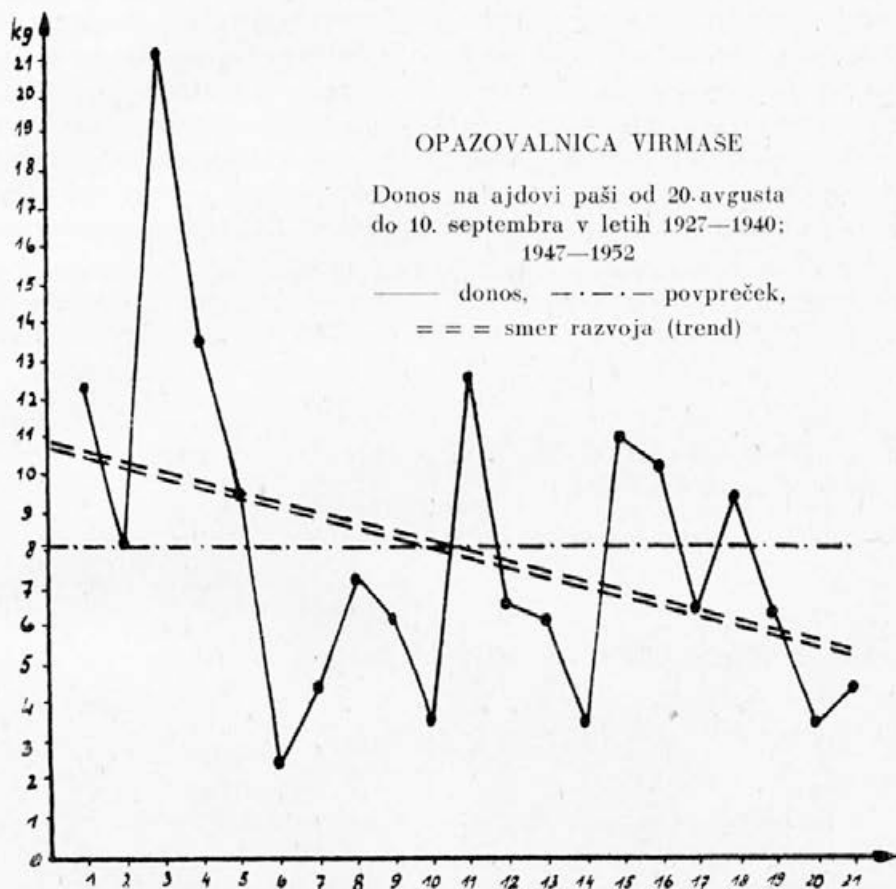
Kako padajo letni donosi na ajdovi paši, nam pove tehtnica na opazovalni postaji Virmaše. Dvojna črta na objavljenem diagramu mora vsakogar prepričati, da gredo stalno navzdol.

Vzrokov za nižanje donosov na ajdi je več. V kranjskem okolišu je gotovo eden od glavnih zmanjšanje površin, posejanih s strniščno ajdo. Po podatkih iz leta 1931 je bilo na tem področju posejane 2211 ha strniščne ajde, a v letu 1954 samo še 1001 ha. Razlika 1210 ha je gotovo vplivala, da se je znižal donos v povprečju 21 let za 25 kg na panj. K tej ugotovitvi moram pripomniti, da je število čebeljih družin v primerjavi z letom 1931 ostalo neizpremenjeno, če se ni še povečalo. Glede na to so gotovo ajdova pasišča preobremenjena. Ponekod na Sorškem polju presega obremenitev tudi preko 10 panjev na ha posejane ajde. Vendar do te obremenitve ne bi prišlo, če bi bili panji enakomerno razporejeni po vsem področju. Tu je še najti od naselij oddaljene njive, kjer ajda ni popolnoma izkoriščena, medtem ko so drugod skladovnice panjev, ki presegajo zmogljivost ajdovih posevkov. Tako vidimo, da je tudi nepravilna razmestitev čebeljih družin eden od vzrokov nižanja donosov.

Pri naštevanju vzrokov slabih ajdovih letin ne smemo prezreti vpliva semena. Priznati moramo vsaj za kranjsko področje, da smo po dobi delovanja nekdanje Kmetijske družbe premalo skrbeli za obnovo ajdovega semena. Ta družba je uvažala seme s sosednje Koroške ter s tem mnogo koristila čebelarjem in kmetovalcem. Sedaj imajo kmetje na tem področju kakor tudi drugod v Sloveniji večinoma slabo seme, ki je poleg izrojenosti še sortno nečisto. Povsem črne ajde, ki bi bila edino primerna za ta okoliš, je zelo malo. Siva ajda ima namreč daljšo rastno dobo in redko popolnoma dozori. Poleg tega je seme precej pomešano s semenom tatarske ajde (zelene), ki je primerna za živinsko krmo, nikakor pa ne za čebele, ker ne medu.

Nadalje ne smemo pozabiti vpliva mehanizacije v kmetijstvu. Z uvedbo žetvenih strojev in sodobnih plugov se je čas žetve žita in setve ajde zelo skrajšal in s tem tudi doba cvetenja ajde. Mehanizacija pa ima vendarle neko dobro stran. Sejalni stroji posevke mnogo bolj izenačijo kot ročna setev, izenačena rast pa vsekakor dobro vpliva na medenje.

Pogosto se zvrta krivda za nizke donose na umetna gnojila. O tem bi lahko rekli samo tole: Kot pri ostalih poljščinah tako moramo tudi pri ajdi poznati njene zahteve in rastne pogoje. Znano je, da ajda najboljše uspeva na lahkih peščenih tleh. Zahteva predvsem kalij

in fosfor. Ti dve vrsti umetnih gnojil povečata pridelek zrnja, omogočita rastlini boljše gospodarjenje z vlogo v tleh in pospešujeta razvoj cvetja. Vsi ti vplivi se uveljavljajo tudi pri medenju, seveda, če sejemo ajdo pravočasno in pravilno. Slabe posledice se pokažejo pri dodajanju dušičnih gnojil, ki pospešujejo rast. V tem primeru bomo dobili mnogo »ajdovice«, semena pa malo. Tak posevek je mnogokrat v nevarnosti, da ga pred žetvijo pomori slana in imamo tako dvojno izgubo. Umetna gnojila so torej dvorezen nož. Koristna so le

v rokah kmetovalca, ki pozna talne razmere, zahteve posevka in učinek posamezne vrste umetnega gnojila.

Upadanje donosa na ajdovi paši se samo po sebi ne bo ustavilo, če ne bo čebelar nastopal skupno z ostalimi kmetovalci. Prvo, kar bi morali čebelarji napraviti, bi bilo to, da bi poučili kmete, kakšen pomen in mesto pritiče ajdi med ostalimi poljščinami. Pojasniti bi bilo treba posledice, ki se že javljajo v čebelarstvu zaradi upadanja posevkov strniščne ajde. Poskrbeti bi morali, da se zvišajo pridelki ne samo pri krompirju, koruzi za kisanje in pri raznih krmnih mešanicah, ampak tudi pri ajdi. Kmetovalec sadi ajdo samo zaradi zrnja in ajdovice, ne pozna pa njenega širšega pomena. Poglejmo samo, kakšna je korist čebel v zvezi z ajdo. (Podatki iz kranjskega okraja.)

1. Povprečni pridelek zrnja na ha ajde 5,6 q po 300 din	16.800 din
2. Pridelek ajdovice 25 q po 250 din	6.250 din
3. Pridelek medu na 1 ha str. ajde 0,5 q po 28.000 din	14.000 din
Skupaj	37.050 din

Iz tega računā je razvidno, da je vrednost medu povišala donos 1 ha strniščne ajde za 60,7 %. Izdatki čebelarja za navedeno število panjev na 1 ha so naslednji:

1. Stroški za prevoz 6. čebeljih družin (na 1 ha)	600 din
2. Stojnina za panj po 20 din	120 din
Skupni izdatki	720 din

Ako te izdatke odštejemo od vrednosti medu dobimo:

1. Donos medu na 1 ha	14.000 din
2. Skupni izdatki za 6 čebeljih družin	720 din
Razlika	15.280 din

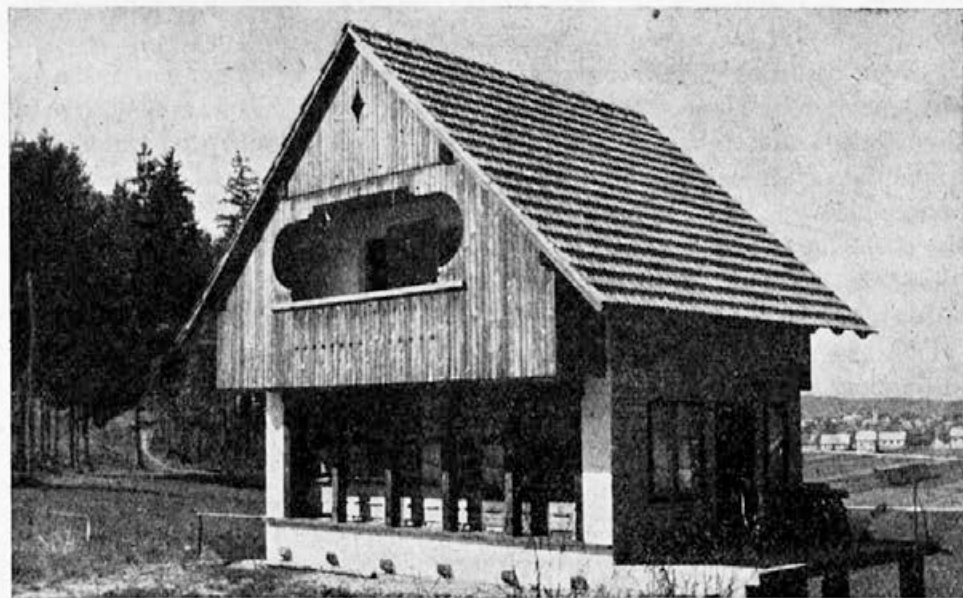
Ta razlika nam pokaže dohodek z 1 ha strniščne ajde, če upoštevamo kmetovalčev in čebelarjev pridelek. Pri tem pa nismo upoštevali koristi čebel pri oprraševanju ajde kot žužkocvetne poljščine, ki gotovo presega vrednost nabranega nektarja. Razen tega ni mogoče prikazati v številkah vrednosti ajdove paše za razvoj čebeljih družin.

Na kranjskem polju izkorišča v zadnjih letih strniščno ajdo približno 4500 družin in to na 705 ha. Pri tem nam mora biti jasno, da pripeljejo tjakaj čebele čebelarji iz Gorenjskega kota, kot tudi iz obrobni dolin, tako da je od te paše odvisen obstoj velikega dela tamkajšnjih čebelarstev. Pomen je še večji, ker so v ostalih krajih izdatnejše paše le na smreki in hoji, ki pa ne dasta takega medu, da bi bil primeren za prezimovanje.

Tako vidimo, da moramo pri ajdi poseči malo širše, če hočemo spoznati njeno pravo vrednost. Pri tem nas ne smejo motiti nizki in negotovi pridelki zrnja. V zadnjih treh letih so se med prvimi v Sloveniji pričeli predvsem v kranjskem okraju prizadevati, da bi izmenjali ajdovo seme. To delo bi morali povsod podpreti prav čebelarji. Pri tem ne bi smeli odreči pomoči semenogojci in sadjarji, zlasti ne kmetijske zadruge, ki lahko s svojimi odseki mnogo doprinesejo k napredku kmetijstva v svojem področju. S sejanjem priznanega semena bi se povečal tudi pridelek zrnja in medu. Potem ne bi bil nihče več upravičen prištevati ajdo med njivski plevel.

Kot na kranjskem področju tako naj bi tudi drugod odbrali zemljišča, kjer je po večletnih opazovanjih dognano, da ajda medu in da daje zanesljiv pridelek zrnja. V izbranih okoliščinah bi morali nuditi kmetovalcem priznana seme in šele po preizkušnji semena urediti pašne katastre za čim enakomernejše izkoriščanje pasišč.

Mnogi načrti v čebelarstvu so ostali samo na papirju. Prevažalci in domači čebelarji so se prepirali med sabo za pasišča, medtem ko je pridelek medu in zrnja stalno padal. Izhod je v tem, da se oprimemo dela, ki bo zagotovil uspeh in odpravil nesoglasja med čebelarstvom in ostalim kmetijstvom.

Čebelnjak prof. M. Rožmana v Dobrunjah pri Ljubljani

SPOMINI S SORŠKEGA POLJA

VIRMASAN

Povod za ta članek je slika starega čebelnjaka iz Virmaš pri Škofji Loki, ki je bila objavljena v 3.—4. številki Slovenskega čebelarja. Ker pri sliki ni nobenih podatkov in ker je bil ta čebelnjak v moji neposredni bližini, bi rad o njem in še o nekaterih drugih čebelnjakih s Sorškega polja podal nekaj pojasnil. Danes jih ni več! Zato je prav, da se vsaj nekaj ohrani iz njihove zgodovine.

Omenjeni stari čebelnjak je bil od mene oddaljen dobrih sto metrov. Kakor kaže slika, je bil pravi tip kranjičarskega čebelnjaka, namenjenega za izkoriščanje ajdove paše. Kakor vsi stari čebelnjaki je bil tudi ta napravljen iz tesanih debel in pokrit s slamo. Kranjiče so v njem skladali v vrste, med vrstami pa je bilo še nekaj prostora za naklade. Vsak kranjič je namreč imel na vrhu izrezano veho ali tudi dve, ki so jih odprli, ko so naveznili nanj škatle. Škatle so bile nizke, največkrat opremljene z začetki satja, ali pa tudi popolnoma prazne. Za naklade so prišli v poštev le močni panji, ki niso tisto leto rojili, tako imenovani jalovci, ali močni prvci, sploh panji, od katerih je čebelar pričakoval primeren donos. Ob dobri paši so bile te škatle kmalu polne mladega, z dišečim ajdovim medom zalitega satja. Če je bila paša posebno izdatna, kar ni bilo tako redko kot danes, so napolnile čebele tudi po več takih škatel.

Vse stare čebelnjake so zapirali z lesenimi ključavnicami. Te so bile sicer preprosto, a vendar mojstrsko delo. Brez lesenega ključa jih ni odprl noben vitrih. Kljub temu so imeli čebelnjaki na samem še nočnega čuvaja, kajti sladki duh po medu je tu in tam le privabil kakega tatu.

V opisani čebelnjak so vozili čebele čebelarji iz Selške doline, največ iz Dražgoš. Pripeljali so jih okrog 10. avgusta, odpeljali pa po Malem Šmarnu, ko je bilo paše konec. Imeli so same kranjiče, le zadnja leta pred prvo svetovno vojno je bilo videti v tem čebelnjaku tudi nekaj gerstungovcev.

Zadnje čebele so bile v njem nekaj let po prvi svetovni vojni. Ker so bile v neposredni bližini mojih, je nastalo tedaj po paši hudo ropanje. Moje čebele so letale na ajdo preko njih, a one popoldne v jesensko reso preko mojih. Svoje čebele sem takoj priprl. Isto je storil tudi čebelar, ki je prišel k sreči prav tisti dan pogledat, kako je. Uvidel je resnost položaja in je svoje panje zvečer odpeljal. Tako so bile rešene moje in njegove čebele. Bila je na obeh straneh približno

enaka moč in zato ne vem, kakšen bi bil konec, če bi se to ne zgodilo. Po tem letu ni nikdo več vozil v ta čebelnjak. Stal je še nekaj časa. Uporabljali so ga kot shrambo za staro orodje, dokler ga ni gospodar podrl. Danes ni o njem nobenega sledu več.

Drug tak čebelnjak, le mnogo večji, je stal sredi polja pol kilometra proč od naše vasi. Bil je last istega gospodarja. Tudi ta je bil ob ajdovi paši poln kranjičev in tudi sem so vozili čebele čebelarji iz Selške doline. Od daleč smo občudovali otroci lepo poslikane končnice panjev, ki so bili zloženi v njem. Blizu nismo upali, ker so bile čebele strašno hude. Težko smo čakali dneva, ko so prišli ponje, kajti takrat je tudi na nas odpadel kak košček medenega satja. To pa seveda le ob obilni paši, ko so bili čebelarji dobre volje in radodarni.

Čebelnjak se je trdno zapiral, vendar je hodil gospodar vsako noč čuvat čebele. Neke nedelje zjutraj pa je tat, ki so mu morale biti razmere dobro znane in je moral biti tudi precej podkovan v čebelarstvu, počakal, da je gospodar odšel k jutranji maši. To prilikoma je izrabil in se splazil v čebelnjak. Ker ni mogel skozi vrata, je skopal pod pragom luknjo in skozi njo zlezal vanj. Odbral je tri najtežje panje in jih spravil po isti poti iz čebelnjaka, kot je prišel sam vanj. Toda odnesti jih ni mogel, ker sva ravno takrat prišla z mojim očetom k čebelnjaku. Šla sva v gozd iskat gobe in tako slučajno prepodila tatu. Tatu nisva videla, ker se je zgubil med njivami. Oče je ostal pri čebelah, jaz pa sem tekkel o tatvini obvestiti gospodarja. Ta je kmalu prihitel, spravil panje zopet na svoje mesto in stvar je bila v redu. Ko so prišli čebelarji po paši po čebele, sem dobil za to »junaštvo« poln krožnik medenega satja.

Ta čebelnjak je zadela ista usoda kot toliko drugih. Med prvo svetovno vojno je bilo v lesnih skladiščih na postaji Škofja Loka zaposlenih veliko ruskih vojnih ujetnikov. Ti so v hudi zimi 1917. razdrli in pokurili skoro ves čebelnjak. Kar je ostalo, je spravil gospodar. Novega ni več postavil in tako je zginil za vedno. Od njega ni najbrž ohranjena nobena slika.

Pašnih čebelnjakov je bilo na Sorškem polju včasih še več. Bili so vsi manjši od opisanih dveh, a vsi so bili naseljeni samo ob ajdovi paši. Danes jih ni več. Nekateri so zginili še pred vojno, eden od njih med vojno. Ohranil se je le čebelnjak v Žabnici pri »Miklavžu«. Tega so izkoriščali gorenjski čebelarji. Ko pa je po vojni naraslo število domačih čebelarjev, se je vnel hud boj zanj. Zmagali so domačini in od takrat stoji prazen. Čebelarji-prevozniki so si morali poiskati druga pasišča, kajti za njihove čebele ni bilo tu več paše.

V sosednji vasi sta bila dva stara čebelnjaka čisto blizu skupaj. V enem je čebelaril znani čebelar Primož Žontar. Ker se je ukvarjal s čebelarsko trgovino in je čebele izvažal, je imel veliko panjev. Ko pa je po prvi svetovni vojni ta trgovina prenehala, je svoje čebelarstvo skrčil in se preselil v Kranj, kjer je po malem čebelaril še do smrti. V drugem čebelnjaku je imel večje število čebel čebelar, ki se sam ni ukvarjal s trgovino, a je spomladi prodajal kranjiče ostalim trgovcem. Ker je imel poleg male kmetije še špecerijsko trgovino, je medeni pridelek lahko spravil v denar kar doma. Umrl je mlad. Čebelarstvo je po njegovi smrti životarilo. Pozneje se ga je resneje oprijel sin in postavil nov moderen čebelnjak. Stari je šel za drva, medtem ko je bil novi kmalu poln »ta velikih«. Danes je tudi ta prazen.

Vse to kaže, da je bilo Sorško polje včasih v čebelarskem pogledu zelo pomembno. Glavna in najizdatnejša bera je bila pač na ajdi. Danes tega ni več. Donos z ajde od leta do leta bolj pada.

O tem, zakaj ajda več ne medi, je bilo že dosti razpravljanja. Rad pa bi povedal tudi jaz svoje mnenje. Vsa leta, odkar čebelarim, to je že skoro 40 let, zasledujem ta pojav in si ga skušam raztolmačiti. Prišel sem do določenih zaključkov, ki pa so le moja osebna sodba.

S splošnim napredkom mora iti tudi kmet, če hoče, da obstane. In ta napredek je smrt za čebelarstvo. Pred 50 leti je kmet sejal največ žita deloma zaradi prehrane, deloma zaradi slame. Slamo je rabil za kritje hiš in gospodarskih poslopij, mešal jo je pa tudi med živinsko krmo. Da niso ostale njive po žetvi prazne, je vse obsejal z ajdo. To je mlel za kruh, žgance in štruklje. Ajdove žgance, zabeljene z mastjo, in ajdove štruklje, polite z medom, bi jedel človek še na smrtni postelji. Današnja mladina sploh ne ve, kakšne dobrote so znale pripraviti stare kmečke gospodinje iz ajdove moke. Danes tisto malenkost ajde, ki zraste na njivah, največ pokrmijo živini. Dosti kmetov je sploh opustilo setev ajde. Raje sejejo koruzo, ker je za krmo boljša kot ajdovica.

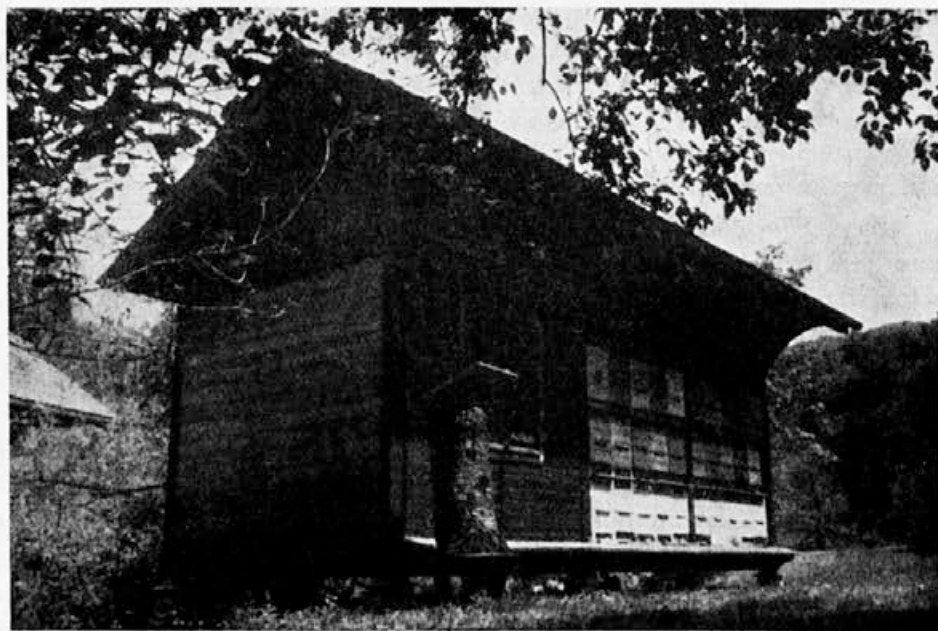
Da ajda več ne medi, je predvsem krivo to, ker sejejo leto za letom isto seme. Pred prvo vojno je bivša Kmetijska družba v Ljubljani letno dobivala seme čiste črne ajde s Koroške in ga prodajala ali zamenjavala za naše. Po vojni je ta zamenjava prenehala in sedaj sejejo že 40 let nespremenjeno seme. Seme drugih žit, kakor tudi krompir, menjavajo na vsakih nekaj let, le ajda naj bi bila večno dobra.

Medenje ajde ovira po mojem mnenju tudi premočno gnojenje z dušikom. Ker je na Sorškem polju danes poglavitni pridelek krom-

pir, ne štedijo z dušikom. Ta namreč pospešuje rast rastlin in debelitev gomoljev. Pri kolobarjenju pride za krompirjem na njivo navadno pšenica, za to pa še isto leto ajda. In to ajdi ne prija, kajti potrebna sta ji kalij in fosfor, ne pa dušik. Zato peša in ne donaša več toliko, kot je nekdanj. S tem pa ni prizadet samo kmet, temveč tudi čebelar.

Da bi kmetje na ljubo čebelarjem spremenili način kmetovanja in se vrnili k staremu, je skoraj nemogoče. Tako moramo danes čebelarji Sorškega polja, ki je ob ajdi preživljalo poleg lastnih še nešteto od drugod pripeljanih panjev, voziti čebele okrog po svetu, če hočemo kolikor toliko uspešno čebelariti.

S splošnim napredkom se je seveda spremenilo tudi čebelarjenje. Včasih so na Sorškem polju imeli same kranjiče, za katere je bilo kmalu dosti paše. Danes pa čebelarimo v velikih Žnidersiščevih panjih, od katerih vsak odtehta vsaj dva kranjiča. Poleg tega pa so pašne razmere iz leta v leto slabše. Le ljubezen do čebel nas še drži po koncu. Kakor še ni nihče obogatel pri čebelah, tako tudi mi nismo in ne bomo. Mogoče bodo imeli več sreče čebelarji, ki pridejo za nami.

Čebelnjak znanega čebelarja Pusta iz Trbovelj

SKRBIMO ZA REZERVNE MATICE!

AVGUST BREZAVSCEK

Pri nas čebelarimo večinoma v AŽ-panjih. Ker so ti panji precej veliki in namenjeni predvsem za pridobivanje medu, nam ne dajo rojev in jih navadno celo zabranjujemo. Zaradi tega je matice v njih težko obnavljati. Te naj bi bile čim mlajše ali vsaj ne nad dve leti stare. Tako svetujejo mnogi izkušeni čebelarji. Toda dostikrat je triletna matica boljša od enoletne.

Kako priti do mladih matic? Veliki čebelarji jih morajo vzrejati, rekel bi, serijsko v za to določenih panjih-rednikih. Pošiljajo jih potem v prašilčkih na plemenilne postaje, ali pa jih sprašijo doma. Manjši čebelarji pa delajo to v manjšem obsegu in na razne načine. Ali dobimo od množične vzreje res dobre matice? Nimam izkušenj o tem, slišal pa sem večjega čebelarja, ki ni bil prav nič navdušen nad tako vzrejo. Trdil je, da dobimo dobre matice le iz rojevih matičnikov. No, gotovo ne bodo vse tako vzrejene matice prvovrstne, vendar ni vzroka, da bi ta način opustili, predvsem zato ne, ker dobimo z malo truda in z neprevelikimi stroški mnogo matic.

Nekateri čebelarji se za vzrejo matic prav nič ne zanimajo in pustijo, da se same obnavljajo, kakor hočejo, največ s preleganjem. In vendar jim čebele dobro napredujejo ter imajo razmeroma vedno dosti medu. Če panj izgubi matico, mu dodajo kak manjši roj, če postane trotovec, ga izpraznijo in panj zaprò. Seveda takih čebelarjev ne bomo posnemali, kajti nekaj nadzorstva moramo vendarle imeti nad svojim čebelarstvom.

Barvanje matic ali striženje kril je precej delikatno opravilo, zato delajo to le nekateri spretnejši čebelarji. Potrebno pa bi bilo, da bi našli taki čebelarji čim več posnemalcev. V vsakem čebelarstvu je označevanje matic skoraj neizbežno.

Če smo vzredili večje število matic, jih moramo čimprej dodati družinam, ker se v prašilčkih ne morejo dolgo držati. Vemo pa, da je dodajanje matic v poletnem času manj zanesljivo kot jeseni ali spomladi. Tudi če čebele sprejmejo dodano matico, je vprašanje, ali je niso na kak način poškodovale in ali bo mogla dobro opravljati svoje posle.

Koristno, dejal bi, potrebno je, da imamo majhne panjičke, v katere prestavimo matice po sprašitvi iz plemenjakov. Te okrepimo z zalego in mladimi čebelami iz drugih panjev. Za to so pripravi v

poletnem času trisatarji, za prezimovanje pa se ne obnesejo, ker so premajhni. Zaradi tega mnogi čebelarji uporabljajo štirisatarje ali pa dvojčke, t. j. zaboјčke (nekak eksportni panj), ki je v sredi pregrajen s premično desko in ima na vsaki strani prostora za štiri sate. Če v enem oddelku matico odvzamemo, desko odstranimo in družinici združimo, pa imamo potem že kar dober plemenjak.

Meni pa se zdijo še najbolj praktični devetsatni AŽ-panji, predeljeni tako, da lahko hranimo v njih 4 prašilčke. Spodnjega in zgornjega v vsaki polovici panja lahko združimo, ker ju loči le z deščicami pokrita matična rešetka. Še bolj pripravní so AŽ-panji z dvojnimi stranskimi stenami, kakršne so dobili primorski čebelarji od Nemčije na račun vojne škode po prvi svetovni vojni, ker je v njih pozimi topleje.

Lani sem prezimil pet takih družinic. Vzporedno z njih razvojem sem razširjal gnezdo tako, da sem prestavljal zalego v zgornje oddelke. V začetku maja so imeli že po 6—7 satov zalege. Tik pred akacijevo pašo sem štiri preložil v AŽ-panje. Nabrali niso nič manj medu kot drugi panji in eden mi je potem še rojil. Iz pete družine sem pozneje, ko se je pripravljala na rojenje, napravil 4 štirisatne prašilčke. Vse se mi je prav dobro obneslo. Te družinice tudi lahko pustimo rojiti. Tako dobimo roj in več matičnikov, iz katerih je mogoče vzrediti nadaljnje rezervne matice.

Za majhne čebelarje je najprimerneje, da vzrejajo matice neposredno v štirisatarjih, pa naj bodo ti samostojni ali združeni po dva odnosno štirje v enem panju. Treba je le kako dobro družino z dražilnim pitanjem prisiliti k rojenju. Ko so v izrojencu matičniki godni, jih odvzamemo in napravimo z zaleženimi, deloma medenimi sati iz drugih panjev prašilčke. Večina matic se kmalu spraši. Če pa se katera zgubi, pomagamo družinici z novim matičnikom, a če tega nimamo, z mlado zalego in nekaj čebelami. Prašilček naj bo vedno precej močan, ker le tako bo lahko dobro prezimil, če ga nismo prej uporabili. Ako potrebujemo kje matico, preložimo vso družino v brezmatičen panj brez vsakega varnostnega ukrepa. Matici se ne bo nič zgodilo, ker jo varujejo lastne čebele.

Vsak čebelar bi moral čez poletje vzrediti matic za tretjino svojih družin. Tako ne bi bil nikoli v zadregi, če bi mu katera umrla ali če bi se katera izkazala kasneje kot manj vredna. Razen tega je treba večkrat osvežiti kri svojih čebeljih družin s tem, da kupimo ali zamenjamo nekaj matic pri dobrem in kolikor toliko oddaljenem čebelarju.

OSEBNI ALI ONTOGENSKI RAZVOJ ŽUŽELK

LEOPOLD ZOR

Ko se bliža čas izleženja, začno delovati zdaj že histološko diferencirani organi in organizem preide iz mirujočega stanja v aktivno. Pri nekaterih žuželkah proizvaja koža že zgodaj hitinsko kutikulo (pokožnico) in ta embrionalna kutikula, odevajoča telo nastajajoče ličinke, ovira njeno gibanje. V pulzirajočih organih in črevu pride do prvih trzanj, amnijska tekočina vstopi v črevo, zaradi česar zarodek nabrekne in popolnoma izpolni jajčno lupino. Ko začno delovati notranji organi in se zarodek na zunaj posuši, se lahko napolni trahealni sistem z zrakom in bitje zadiha. Mlada ličinka na različne načine razruši jajčno lupino ter začne, razen v nekaj primerih, prosto in samostojno živeti.

Pri metuljih in nekaterih hroščih mlada ličinka enostavno pregrizne jajčno lupino ali horion. Sicer pa razžene jajčno lupino notranji pritisk telesne votline, ki je včasih še posebej okrepljen z mišičnimi kontrakcijami. Pri posameznih vrstah služijo temu namenu celo posebne skupine mišic, ki kasneje izginejo. Le pri tenkolupinastih jajčecih zadostuje pritisk sam, da razžene lupino; večinoma olajšajo to delo posebne naprave, n. pr. že poprej naznačene, praviloma krožne črte na horionu in tako nakazan »pokrovček« ob izleženju odleti. Zelo pogosto so zarodki opremljeni s tako imenovanimi jajčnimi zobčki: to so parne ali neparne, močno sklerotizirane tvorbe različnih oblik, ki so na čelni strani embrionalne kutikule. Taki zobčki so pri nekaterih hroščih na trupu mlade ličinke. Z njimi presekaajo horion ali pa jih upro na določeno mesto odn. na kak pokrovček, da pritisk, ki ga povzroči zarodek, laže opravi svojo nalogo. Skozi tako nastalo razpoko odnosno odprtino se izmota mlada ličinka s pomočjo svojih okončin ali pa če je še obdana z embrionalno kutikulo (pokožnico) in je zaradi tega precej okorna, s skoraj neopaznim peristaltičnim (valovitim) gibanjem trupnega mišičja. Ob takšnem gibanju se osmuka tudi embrionalna kutikula, ki jo moremo odslej najti na ali v jajčni lupini skupaj z njej pripadajočimi jajčnimi zobčki.

Kot živ sistem (organizem) je zarodek, kljub temu da je na splošno dobro preskrbljen s hranilnimi snovmi povsem odvisen od svojega okolja, saj sprejema iz njega kisik, ki je nujno potreben pri dihanju; razen tega nanj neprestano učinkujejo abiotični činitelji, kot n. pr. vlaga, temperatura itd. Ker porabi razvijajoči se zarodek zaradi živahne presnove (metabolizma) mnogo hranilnih snovi, ki so

z vodo vred nakopičene v rumenjaku, je razumljivo, da je tudi poraba kisika velika in varčevanje z vodo nujno potrebno.

Plini se izmenjavajo skozi pore, ki so po vsej površini horiona, ali pa skozi posebno stanjšana, odnosno predrta mesta horiona (dihalne naprave), pri čemer sprejema zarodek kisik in oddaja ogljikov dioksid na vsej svoji površini ves čas embrionalnega razvoja, včasih še celo po izleženju, nadomeščujoč trahealno dihanje.

Kakšno vlogo ima voda, spoznamo iz tega, da razvoj v zelo suhem zraku le počasi napreduje ali sploh preneha; enake motnje v razvoju opazimo pri jajčecih, odloženih v vodo ali v vlažno okolje (n. pr. v zemljo ali rastline), če povečamo množino soli v okolju in s tem zarodku odtegnemo preveč vode. Motnje se pokažejo tudi pri jajčecih, ki so pritrjena s pecljatimi nastavki horiona na zelene liste, če ti venejo ali se posušijo.

Med številnimi zunanji činitelji, ki vplivajo na razvoj in smrtnost jajčec odnosno zarodkov, je na prvem mestu omeniti temperaturo. Višje temperature povečajo presnovo in s tem pospešijo razvoj (razvoj je v krajšem času končan) vse do določene, tako imenovane optimalne temperature, ko je najkrajši; od te navzgor postaja razvoj počasnejši vse do temperature, nad katero ni več mogoč. To velja tudi za temperature navzdol.

Preobrazba ali metamorfoza. Medtem ko je embrionalni razvoj vezan na jajčece, ki je komaj kak milimeter veliko, je bitje v postembrionalnih stadijih večje in zato pristopnejše našemu neposrednemu opazovanju. Kdo ne pozna gosenic na primer kapusovega belina, ki jih je včasih vse polno na zelju, ogrcev rjavega hrošča, ki žive v zemlji in objedajo koreninice, »črvov« v jabolkah in češnjah, ki izvirajo od jabolčnega zavijača odnosno češnjeve muhe, in podobno? Na dnu vode najdemo ličinke kačjih pastirjev (*Odonata*), oborožene z lovilno krinko, ličinke enodnevnice (*Ephemeroidea*), ki dihaajo s tako imenovanimi zračnimi škrkami, nekakimi izrastki ob straneh zadka, in nadalje ličinke mladoletnic (*Trichoptera*), skrivajočih se v cevkah, ki si jih zlepijo iste vrste vedno iz enakega materiala, na primer iz zrn peska ali rastlinskih delov in podobno. Že iz tega vidimo, da so ličinke ali larve po obliki in načinu življenja prav tako kot odrasle živali zelo raznovrstne. Vsakdo tudi ve, da se gosenica zabubi in da iz bube pride metulj, toda če bi vprašali, kakšen je razvoj pri drugih žuželkah, bi marsikoga spravili v zadrego.

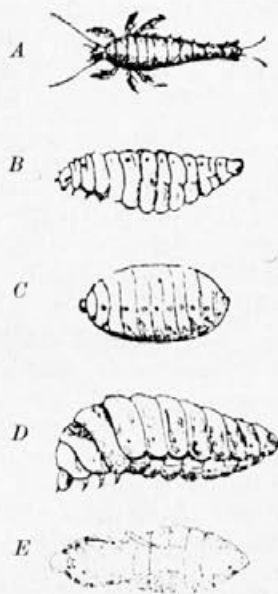
Pri zeleni kobilici se iz jajčeca razvije ličinka (mlada kobilica), poskočna in staršem podobna živalca, le da je manjša, spolno nedo-

zorela in nima še kril. Med rastjo se nekajkrat levi, to se pravi, da sleče staro in pretesno kutikulo, nakar dobi novo, ohlapnejšo, ki jo spet izloči koža (epidermis). Takšna levitev (ecdysis) je značilna za žuželke, vendar se leve tudi mnogi plazilci, n. pr. kače. Ker se levita prav tako sprednje in zadnje črevo, ličinka ta čas ne uživa hrane. Ob drugi levitvi se pojavijo na njenem oprsju izbokline (gube) — to so zasnove kril. Ob levitvah mladica raste in krila se ji večajo. Po 6. levitvi doraste, ne da bi se zabubila. — Pri kapusovem belinu, rjavem hrošču, čebeli itd. pa se iz jajčec razvije ličinka, ki ni prav nič podobna odrasli žuželki, je ves čas svojega življenja brez kril in ji pri metuljih pravimo gosenica. Ta preide kasneje v bubo (pupa, chrysalis; prehajanju v bubo pravimo hrizalidacija), pri kateri prenehajo vsi gibi in se več ne hrani. Iz bube izleze odrasla žuželka ali imago. Takšnemu stopnjevitemu razvoju, kot smo ga pravkar opisali, pravimo preobrazba ali metamorfoza, in sicer je v prvem primeru nepopolna (heterometabolija), v drugem pa popolna (holometabolija). Pri popolni metamorfozi razlikujemo torej tri ostro ločene stopnje: ličinko, bubo in odraslo žival ali imaga. Buba kaže razčlenjenost in priveske bodočega imaga; njena navidezna latentnost je le zunanji izraz za korenite, v notranjosti potekajoče spremembe odnosno pretvorbe, katerih posledica je imago. V bubi se organi popolnoma preobličijo, stari ličinkini ali larvalni organi izginejo in nastanejo novi, imaginalni (to so organi bodočega imaga). V tem smislu potekata v bubi vzporedno dva procesa: razkrajanje ličinkinih ali larvalnih organov (histoliza) in formiranje novih, imaginalnih organov iz posebnih celičnih osnov — imaginalnih centrov ali diskov (histogeneza). O teh procesih bomo natančneje govorili pozneje pri tako imenovani notranji metamorfozi. Za žuželke s popolno metamorfozo (holometabolne žuželke) je značilno, da imajo ličinko, ki ni prav nič podobna imagu, nadalje predimaginalni mirujoči stadij — bubo, in temeljitejšo notranjo preosnovo ali metamorfozo.

Med žuželke z nepopolno metamorfozo (heterometabolne žuželke) prištevamo razen ravnokrilcev (Orthoptera), kamor spadajo kobilice, ščurki, murni, bramor itd., še kačje pastirje, enodnevnice, večino kljunatih žuželk (Rhyncota), n. pr. stenice itd. Popolna metamorfoza pa je pri hroščih, metuljih, dvokrilcih (Diptera), kožokrilcih, mrežokrilcih (Neuroptera), mladoletnicah itd. Pri pražuželkah (Apterygota), ki so primarno brez kril, je metamorfoza komaj naznačena ali je ni, razvoj je potemtakem skoraj direkten (ametabolne žuželke).

Če ličinka v svojem razvoju preide dva ali več močno razlikujočih se stadijev, govorimo o hipermetamorfozi. Prvi jo je ugotovil francoski entomolog Fabre pri priščnjakih ali meloidih (fam. Meloidae), ki se parazitsko razvijajo v gnezdih različnih čebel in je zaradi tega vredno, da si jo ogledamo (sl. 1.). Iz jajčeca kakega meloida se izleže triungulinus ličinka, ki ima dobro razvite noge s krempljčki, tipalke in oči (1. stadij razvoja). Ta zleze na kak cvet, kjer se s krempljčki oprime čebele, ki jo odnese v svoje gnezdo. Kakor hitro pride v gnezdo, se z levitvijo pretvori v črvasto apodno ličinko, ki je prilagojena življenju v medu (2. stadij razvoja). Po tem stadiju preide v stadij mirovanja (pseudochrysalida), ki je podoben bubi (3. stadij razvoja). Po določenem času preide bitje znova v aktivno ličinko, ki po svoji zgradbi spominja na drugi stadij (4. stadij razvoja). Takoj za tem pa se preobrazi v pravo bubo (5. stadij razvoja), iz katere pride imago (6. stadij razvoja). Hipermetamorfoza je znana tudi pri karabidu *Lebia scapularis*, stafilinidu *Aleochara*, nadalje pri mnogih dvokrilcih, kožokrilcih in vseh pahljačaricah (Strepsiptera); take žuželke so hipermetabolne.

Rekli smo, da so ličinke po svoji zgradbi in načinu življenja zelo različne, da so nekatere podobne imagu (n. pr. ličinke kobilic), druge pa popolnoma drugačne (n. pr. gosenice). Te imajo praviloma tako imenovane provizorične, to je specifično larvalne organe, ki po preobrazbi zginejo. Glede na pojavljanje provizoričnih organov in podobnost z imagom lahko razdelimo ličinke v tri skupine: primarne, sekundarne in terciarne. Primarne so one, ki so podobne imagu in nimajo provizoričnih organov (pražuželke in kobilice) sekundarne imajo provizorične organe, a imajo tudi mnoge značilnosti imaga ter zato nanj močno spominjajo (kačji pastirji in enodnevnice); terciarne pa imajo provizorične organe in so morfološko popolnoma različne od imagov. Terciarne ličinke preidejo v imaga preko bube (metulji, hrošči, kožokrilci, dvokrilci, mrežokrilci).

Hipermetamorfoza pri *Sitaris* (fam. Meloidae)

A — triungulinus ličinka (1. stadij); B — črvu podobna apodna ličinka (2. stadij); C — mirujoča pseudohrizalida (3. stadij); D — aktivna oblika ličinke, ki spominja na 2. stadij (4. stadij); E — buba. (Iz Eschericha)

O NAŠI NEKDANJI TRGOVINI S ČEBELAMI

AVGUST BUKOVEC

Ko je ameriški čebelarški strokovnjak Frank Benton izumil posebno škatlico za pošiljanje matic, se je način pošiljanja matic po pošti spremenil v korist izvoznikov. Dandanes jo pozna vsak napreden čebelar. Vanjo denete nekoliko sladkornega testa, matico in tucat čebel, pa gre pošiljka kot pismo na pot kamorkoli na svetu; v Egipt, v Ameriko, v Avstralijo, na Japonsko in kdo ve, kam so že šle, ter srečno dospele navzlic dolgi poti.

Frank Beton je naš stari znanec. V Sloveniji je bil več let; vzrejal in razpošiljal je našo čebelo. Ko je bil 13. avgusta 1905. leta zadujikrat pri nas na obisku, mi je pravil, kakšne težave je imel s pošiljanjem matic in kako je naposled le dosegel, da so pošte sprejemale njegove škatlice z maticami kot pisma in jih odpravljale na naslovnike.

Prvo matico je poslal po pošti leta 1880. Odposlal jo je iz Larmake (starega Kitiona) na otoku Cipru v navadnem zaboječku in v spremstvu dveh pesti čebel. Toda pošiljanje čebel so mu hitro prepovedali, češ da je pošiljanje živih stvari po pošti prepovedano. (Na Angleškem sedaj lahko pošlješ po pošti — otroka!) Nato je proučeval poštne predpise in staknil določilo, po katerem je bila pošta dolžna sprejeti vsako priporočeno pošiljko živih stvari, in jih je potem res sprejemala.

Ko je izumil škatlico za pošiljanje matic, je leta 1885 na poštнем uradu v Monakovem poizkusil, ali jo bodo prevzeli kot navadno pismo. Poštni uradnik je bil zavaljo Bentonove zahteve tako ogorčen, da je škatlico vrgel ob tla in pohodil. Na srečo je bila — prazna! Benton pa ni odnehal. Pisal je nekemu prijatelju v Trst, naj skuša pri ondotnem poštнем ravnateljstvu izposlovati, da bodo pošte sprejemale pošiljke matic kot navadna pisma. Avstrijska vlada je po tem posredovanju zaprosila bavarsko vlado, naj poda svoje mnenje o tej zadevi. Odgovor je bil povoljen in avstrijska vlada je nato izdala uredbo, s katero je bilo urejeno pošiljanje matic s pisemsko pošto. Za prvih 50 g je bilo treba plačati 5 krajcarjev, za vsakih nadaljnjih 50 g pa 2 ½. Tudi druge države so polagoma izdale enake uredbe, ki jih je potem potrdil svetovni poštni kongres v Bernu v Švici.

Kljub tej naredbi in uradnim navodilom glede pravičnega ravnanja s pošiljkami čebel po pošti so bile izgube matic prve čase še zelo velike. Leta 1882 je Benton poslal 50 matic z Beiruta v Libanonu na Angleško. Vse so se po poti zadušile. Vsaka je stala 1 funt šterlingov — mnogo denarja za tisti čas! Leta 1885 je poslal po pošti prvo matico v južno Avstralijo. Potovala je 45 dni. Dva dni po dospelju je že zalegala; tako dobro je prenesla daljno pot.

Bentonov izum je bil velikega pomena tudi za naše izvoznike. Pošiljke matic so hitreje potovale in matice je bilo mogoče pošiljati v še oddaljenejše kraje. Tudi poštne pristojbine so bile za ta svojevrstna živa »pisma« znatno nižja. Mislim, da bi se Bentonovemu spominu najprimerneje oddolžili, če bi njegovo škatlico za pošiljanje matic tudi mi imenovali *Bentonova matičnica*.

Kupci čebel pa se niso oglašali kar sami od sebe. Treba jih je bilo privaditi, si nekako zagotoviti možnost izvoza. Najobičajnejše sredstvo za pridobivanje kupcev so bili inserati. Teh je v tistih časih v tujih čebelarstvih listih kar mrgolelo. Veliki trgovci so oglašali vse leto, mali pa le v zimskih in spomladanskih mesecih. Mnogo bolj učinkovita reklama so bili ceniki v obliki letakov, ki so jih nekateri veliki trgovci razpošiljali v svet kot priloge čebelarstvih listov z veliko naklado. Ta je znašala n.pr. pri Leipziger Bztg. nad 25.000 izvodov mesečno. M. Ambrožič in Jan Strgar sta tako razposlala mnogo desettisočev cenikov, v katerih niso bile navedene samo cene, marveč je bil pretežen del besedila posvečen vrlinam naše čebele.

Medtem ko so italijanske oblasti zelo pospeševale izvoz laške čebele, se avstrijske oblasti niso zganile, da bi podprle prizadevanje naših trgovcev pri iskanju kupcev v tujini. Za avstrijski slovenski jug ni bilo nikoli denarja. Šele, ko je začela trgovina s čebelami očitno pešati, je A. Alfonsus leta 1909 »po naročilu visokega c. kr. kmetijskega ministrstva« spisal in izdal v samozaložbi (!) že prej omenjeno propagandno brošuro, ki pa je prišla prepozno, da bi mogla zaježiti nazadovanje izvoza.

S slovenske strani je uvidela potrebo po propagandi edino Kranjska kmetijska družba v Ljubljani, ki je leta 1910 nastavila posebnega uslužbenca (Aleksandra Tomana), da bi skrbel za propagando v prekomorskih deželah. Leta 1911 je izdala brošuro o naši čebeli (The Carniolan Gray — Banded Alpina Bee) v angleškem jeziku. Sledilo ji je nekoliko člankov v ameriških čebelarstvih listih, toda prva svetovna vojna je napravila konec temu delu, ki je bilo započeto na pobudo ravnatelja G. Pirca.

Zelo učinkovito sredstvo za pridobivanje kupcev so bile čebelarstve razstave po Evropi, ki so se jih v glavnem udeleževali le naši najpomembnejši trgovci: Br. Rothschild, Mihajl Ambrožič in Jan Strgar. Ambrožič se je udeležil 88 razstav, Strgar pa tudi mnogih, saj je prejel v celem 102 odlikovanj.

Za reklamo in propagando je nesporno največ žrtvoval Ambrožič. Pri njem sem večkrat nabral na kupe teh časopisov. Oglasi so požrli mnogo denarja, še več pa ceniki in razstave. Kako velik je bil Ambrožičev delež pri propagandi na razstavah, je najbolje razvidno iz zadevnih navedb v Ambrožičevi osmrtnici, objavljeni leta 1904 v SČ. Tam piše uredništvo:

»Nobena čebelarstvena tvrdka ne v Evropi ne drugod ni bila na raznih razstavah tolikokrat odlikovana kot Ambrožičeva. 145 razstavnih kolajn in diplom mu je bilo podeljenih in niti z ene razstave ni odšel brez zasluženega odlikovanja. Koliko so ga pa te razstave stale, tega nihče ne ve. Dober predober, kot je rajni Ambrožič bil, je podaril vedno vse svoje razstavljene predmete razstavnemu odboru. Pa kaj še to! Koliko je stalo pošiljanje na razne daljne razstave in pa prostor na razstavah! Največ tisočakov pa ga je stalo, ker se je osebno udeležil 26 razstav ter bival ves čas tam, kjer je bila razstava. Iz skušnje vem, kaj se pravi živeti v velikih mestih, ko je treba, če hočeš kaj videti, plačati vsak korak, pa stanovanje in živež in vožnjo. Če še tako stiskaš in stiskaš, porabiš toliko denarja, da se potem vse leto sam sebi smiliš, a Ambrožič ni stiskal, saj pravim, da je bil predober. Takole zvečer in potlej je imel navadno kak zakasneli roj okoli sebe, ki mu je tako sladko brenčal: Das ist unser Ambrosik! Hoch soll

er leben, dreimal hoch!¹ In ta ljubi Miha se je tako prisrčno smejal in v svoji dobri volji dajal za vino, da je res od mize teklo.

Prečelje njegove velike hiše v Mojstrani je bilo vse polno slik omenjenih odlikovanj. Bil je nanja zelo ponosen. O njih lahko rečemo, da so bila zanj resnično »dragi« spomini.

Pri nekem obisku mi je pravil, kako bi ga bili Parižani nekoč po francosko-nemški vojni (ki je bila leta 1870) kmalu pobili. Leta 1874 se je pripeljal v Pariz na čebelarstvo razstavo. Francosko ni znal. Pred kolo-dvorom je nekoga po nemško vprašal, kod mora iti, da pride do razstavišča. Ko je Francoz slišal osovraženo nemščino, je začel rjuti: »Un boche, un boche« (huda psovka za Nemca), ljudje pa vkup in po Ambrožiču. Spodbili so mu noge ter ga začeli na tleh ležečega obdelovati s palicami in brcami. Rešil ga je neki stražnik, a z velikim trudom in šele potem, ko je bil že malo živ, ves opraskan in obrcan.

Od širokopotezne reklame in propagande za našo čebelo, ki so zanj naši veliki trgovci potrošili mnogo denarja, so imeli korist tudi mali trgovci, ki zanj niso prav ničesar storili, pač pa samo želi, kjer so drugi sejali.

Razmah trgovine s čebelami je povzročil globoke spremembe v načinu našega čebelarjenja. Čebelarji so kmalu spoznali, da jim prodaja panjev za izvoz več nese kakor podiranje v jeseni, posebno v slabših letinah, ko so panji nabrali samo zimsko zalogo. Če je tehtala čebelja družina s panjem vred 14 kg, je bila ravno pravšna za pleme. V takem panju je bilo dobrih 8 kg blaga (medu, satja in čebel), za katerega je dobil pri medarju kvečjemu po 70 vinarjev za kilogram, torej v celem niti ne 6 kron. Spomladi mu je tak panj vrgel najmanj 8—10 kron. Če je imel kak panj preveč medu, mu je čebelar spodrezal toliko medenega satja, da je bil potem ravno »pravšen«. Nekateri čebelarji so pretežke panje jeseni radi nekoliko preveč obrali. Pri tem so špekulirali na ugodno zimo in majhno zimsko porabo panjev, na zgodnjo in milo pomlad ter na bujno pašo na resi itd. itd. Kadar jim je vreme račune prekrizalo, kar se je zgodilo dostikrat, je bilo treba klasti... Marsikdo se je pri tem ravnal po receptu: Vsak dan samo eno žličko!

Komur je znano, kakšne so bile pri nas gospodarske razmere v zadnji tretjini prošlega stoletja, se skoposti čebelarjev — če morem tako reči — ne bo preveč čudil. Takrat je naš narod preživljal hude čase. Denarja je zelo primanjkovalo, zaslužka ni bilo, revščine pa na kupe. Kmetje so bili do vrata v dolgih. Ljudje so se začeli v trumah izseljevati. V nekoliko desetletjih je odšlo v tujino nad 100.000 naših ljudi, večinoma v Ameriko. To pretresljivo poglavje zgodovine našega naroda je živo popisano v Črnih bukvah dr. J. E. Kreka.

Ko smo začeli dobivati denaturirani sladkor za krmljenje čebel, so čebelarji začeli puščati za spomladansko kupčijo tudi panje, ki je bilo v njih komaj za dober klobuk čebel in satja, drugece in tretjevce. Kilogram sladkorja za čebele je takrat stal 50 vinarjev, kilogram konzumnega pa 1 krono (= 100 vinarjev).² Lahko rečemo, da je bil čebelarstvo sladkor

¹ To je naš Ambrosik! Zivel, trikrat živel!

² Pred letom 1901 je bil v stari Avstriji v veljavi *goldinar*, ki je imel 100 krajcarjev. Omenjenega leta so goldinar zamenjali za *krono*. Goldinar je veljal 2 kroni, ta pa je imela 100 vinarjev. Ameriški dolar je takrat stal 5 kron.

skoraj zastoj. (Bil je denaturiran z ogljenim prahom in peskom). Če je čebelar moral jeseni dodati kakemu bolj suhemu roju, recimo 5 kg sladkorja, ga je to stalo le poldrugo krono. Če je bilo spomladi količkaj paše, je dobil zanj najmanj 3 K. Za ta denar si pa tiste čase lahko kupil par prav dobrih čevljev. No!

Med malimi izvozniki čebel je bilo precej takih, ki so se lotili trgovanja, čeprav niso imeli niti pojma, kako veliki stroški so združeni z razpošiljanjem čebel in kako veliko tvega trgovec pri tej kupčiji. Mnogi izmed njih tudi niso poznali čebelarških razmer in trgovskih običajev s tem blagom na tujih tržiščih. Prvi neuspehi so jih zapeljali, da so začeli blago ponujati po zelo nizkih cenah. Računali so, da bodo tako, bolje rečeno, z umazano konkurenco privabili dosti kupcev, z dobavo večjega števila panjev pa navzlic nizkim cenam več zaslužili.

Ti računani so se izkazali kot varljivi. Pod ceno tudi doma ni bilo mogoče kupiti poštenega blaga, kakršnega so izvažali solidni trgovci. Kupcem so zato »postregli« s slabim blagom, s panji, ki so bili izdelani komaj do polovice, s panji, ki je bilo v njih malo živali, živeža pa komaj za nekoliko dni, a so zanje prejeli kupnino kot za prvovrstno blago.

Ker je bil običaj, da je moral kupec hkrati z naročilom poslati tudi določeni del kupnine, o čemer bo govor pozneje, je imel nepošteni izvoznik naročnike s tem tako rekoč v rokah, tembolj, ker je ostanek kupnine dobil s povzetjem. Kaj je pomagalo, če je prevarani kupec po prejemu čebel zagnal vik in krik in so prodajalca potem, ko je imel denar že v žepu, vlačili po časopisih ter njegovo ime v svarilo čebelarjem pribijali na tako imenovano črno desko. Za to se nepoštenjakovič ni dosti zmenil in uganjal grdobije naprej — dokler je šlo. Nemška zveza urednikov čebelarških listov je leta 1906. črtala iz seznama svojih inseratov in javno proglasila za nepoštene trgovce s čebelami Mat. Bevca iz Boh. Bistrice, Janeza Jegliča iz Begunj in Jož. Vovka z Jesenic. Tudi trgovec E. Jeglič na Selu je bil večkrat na črni deski (SČ 1906, str. 71).

Nekoč sem obiskal nekega čebelarja, ki je po malem razpošiljal čebele. Pravkar je bil naredil roj za izvoz, ki pa še ni bil dovolj težak. Ozrl se je po panjih in opazil, da pri nekem priseda kup trotov. Brž jih je ometel k roju, pa je bil potem dovolj težak. Pri nekem drugem čebelarju sem opazil v čebelnjaku na mizi kup Bentonovih škatlic za pošiljanje matic. Vprašal sem ga, kaj bo z njimi, a mi ni odgovoril. Ko sem le silil vanj, mi je ves v zadregi povedal, da bo poslal nekemu trgovcu s čebelami matice, ki jih je izločil iz svoje reje. Ker sem ga debelo gledal, je pristavil: »Kaj hočeš, saj sili (trgovec) vame kakor podrepnica. Navsezadnje je pa 600 din tudi nekaj«. Matice so bile po 10 din!

Pa kaj bi se vedno ozirali v preteklost? Pred leti je bila v Čebelarni pripravljena za izvoz partija matic. Te so se potovanja v deželo Faraonov tako veselile, da so na ves glas prepevale...³

³ Matice pa niso nikdar videle dežele Faraonov, ker je Čebelarna celotno partijo vrnila pošiljatelju, čeprav ni izključeno, da so bile kljub prepevanju sprašene. (Op. uredništva.)

Mnogo pritožb je bilo tudi zaradi nepoštenih razpošiljevalcev čebel, ki so od naročnikov prejeli denar na račun kupnine za panje, ki pa jih izvoznik navzlic večkratnim opominom ni in ni dostavil ter tudi denarja ni vrnil. Prevaranec se je potem upravičeno pritoževal v domačih časopisih in senca sramote je padla potem tudi na naše poštene izvoznike. V takih primerih so se obračali oškodovanci celo na naše čebelarstvo društvo s prošnjo za posredovanje.

Ne smemo pa misliti, da je bila krivda v slehernem spornem primeru na strani trgovca. Marsikak kupec je imel pretirane zahteve glede kakovosti blaga. Panji mu nikdar niso bili dovolj živalni in medeni, matice premajhne, roji prelahki in prepozno dobavljeni. Posebno radi so sitnariji začetniki, ki so nasledili reklamnim zatrdilom trgovcev, da od njihovih panjev lahko pričakujejo dva, tri roje, ki jih pa ni bilo. Dosti neupravičenih pritožb je bilo tudi zaradi domnevno premajhne teže rojev. Če je bil naročnik kak čebelar začetnik, ni vedel, da izgubi roj na poti precej na teži, pa se je pritoževal, da ga je trgovec pri teži roja opeharil.

Razred zase so bili prekupci. Ti so običajno naročili večje število kranjičev, kdaj pa kdaj tudi cel vagon. Naročili so največkrat panje druge kakovosti. Pri pogajanjih za ceno so spretno izigrali trgovce drugega proti drugemu, zatrjujoč, da jim trgovčev konkurent nudi blago po nižji ceni. Izbrani žrtvi so že naprej obetali, da se jim bodo v čebelarskih listih zahvalili za dobro postrežbo in jih priporočali drugim. Pritiskali so nanj toliko časa, da se je vdal v nadi, da bo pri poznejših kupcijah tem več zaslužil.

Upravičeno je SC (leta 1904) v nekem opozorilu⁴ na naslov naših trgovcev zapisal: »Prav je, da se nepoštena konkurenca omeji in se trgovcem bolj gleda na prste, vendar ima stvar tudi svojo slabo stran. Kdo pa jamči, da ima tožitelj vedno prav? Kako lahko se pritoži začetnik, ki še nima izkušnje in oškoduje morebiti pošteno tvrdko. Lahko se pripeti najvestnejšemu prodajalcu, da ga očrni kak umazan sitnež. Da bomo »kvit«, je nujna naloga čebelarskega društva, da poskrbi, da pridejo tudi imena nepoštenih kupcev v javnost«.

Kupcija s čebelami pa ni spridila samo posameznih izvoznikov. Tudi čebelarji so se hitro znašli in začeli uganjati stvari, ki so precej smrdele po prevari. Ker so trgovci kupovali predvsem kranjiče, ki so imeli satje izdelano skoro do konca, so začeli roje vsajati v ožje in pa nekoliko krajše panje, da so bili prej polni. To še ni bil velik greh, huje je bilo, da so poskrbeli, da se je vsajeni roj zbral bolj zadaj v panju ali pa spredaj, če je bila sprednja končnica premična. Če bi kupec pri izbiri panjev vanj pogledal, naj bi dobil vtis, da je roj satje že tako daleč potegnul. Na čebelarska sejma na Ižanskem in v Kranju so pred ajdo pripeljali mnogo stotin rojev, ki so bili večinoma »preparirani« v povedanem smislu. Da so na sejmišču prav živahno letali, so jih še z medom podkurili. S tem so hoteli rojem dati videz dobrih družin in preslepiti kupca.

(Dalje prihodnjič)

⁴ Spričo sklepa 14 urednikov nemških čebelarskih listov, da ne bodo sprejemali oglasov nepoštenih trgovcev.

TRGOVINA Z MEDOM IN VOSKOM NA REKI V 16. STOLETJU

FERDO GESTRIN

Reka je bila ob koncu srednjega veka trgovsko močno povezana s svojim neposrednim zaledjem, med drugim tudi s slovenskimi deželami. Višek je v tem času trgovina dosegla sicer v 15. stoletju, vendar je bila dovolj živahna še v naslednjem, to je v 16. stoletju. Med blagom, ki je tedaj prihajalo na Reko prvenstveno iz zaledja, so bili tudi med, vosek in satje.

Konkretni podatki o trgovini slovenskega zaledja z Reko v 15. stoletju še ne govore o trgovini z blagom, ki nas tu zanima. Iz tega bi s precejšnjo gotovostjo lahko sklepali, da v omenjenem času notranjost še ni imela viškov teh proizvodov, čeprav je bilo čebelarstvo relativno že precej razvito. Kje so torej vzroki za spremembo, ki jo v trgovini na Reki opazimo v 16. stoletju? Vsekakor v povečani množini medu, ki jo je notranjost tedaj proizvajala in viške prodajala med drugim tudi na Reki.

Dotlej je bilo namreč čebelarstvo v notranjosti vezano le na spomladansko pašo. Že v 15., a zlasti v 16. stoletju pa se je začela vedno bolj širiti ajda, ki je dajala čebelam dovolj možnosti tudi za jesensko pašo. Z njo se je po vsej verjetnosti vsaj deloma spreminjal način čebelarjenja, zaradi katerega se je vedno bolj povečeval prinos medu.

Podatki za trgovino na Reki v tem času so v posebnih knjigah (n. pr. v »Gegenpuech des Quarentes zw Sant veit am Phlaumb« in podobno), v katere sta ali zakupnik ali pisar zapisovala vse blago, ki je prišlo na Reko ali iz nje odšlo, in dohodke od tako imenovane »quarentes«, to je 2 ½ % carine vrednosti blaga, ki je prišlo ali odšlo iz Reke. Blago so popisovali v štirih rubrikah in po trgovcih. Naj navedem samo nekaj primerov iz leta 1537:

Barthol Belletigkh hat herein am Mör geladen	Domenigo De Meli hat hinaus aufs Mör geladen
28/febr. Honig . . (tovorov) 10 . . 40 duk.	6/marc. Honig lagl (sod.) 16 za 32 duk.
12/apr. Honig . . (tovorov) 9 . . 36 duk.	wax (funtov) . . . 870 za 52 duk. 24
Tuet quarantesimo 1 duc. 111 sol. 1 den.*	Tuet quarantesimo 2 duc. 1 sol.*
Andrea Fuyin hat herein am Lanndt geführt	Annderl Plesche hat hinaus auf Lanndt geführt
8/jan. Honig . . . (tovorov) 18 za 72 duk.	8/jan. Oll (tovorov) 2 za 12 duk.
11/jan. Honig . . . (tovorov) 8 za 32 duk.	8/marc. Oll (tovorov) 2 za 12 duk.
16/mrc. wachs . . . (tovorov) 1 za 18 duk.	Pomerantschen . . . 2 za 4 duk.
15/apr. Honig . . . (tovorov) 6 za 24 duk.	Tuet quarantesimo sol. 86 den. 1
Tuet quarantesimo 8 duc. 58 sol. 1 den.	Klan und via Maut sol. 60.*
Klan und via Maut 5 duc. 31 sol.*	

Ker v srednjem veku iz notranjosti na Reko niso vodile ceste, ampak le tovarne steze, so vse blago in torej tudi med in vosek tovorili na konjih ali mulah. Množino blaga, ki jo je nesla tovarna žival, so označevali kot

* Od vrednosti blaga, ki je prišlo ali odšlo po morju, je vsakdo plačal »quarentes«, kar je bilo posebej zabeleženo. Pri blagu, ki je prišlo ali odšlo iz Reke po kopnem, pa je moral vsakdo poleg »quarentes« plačati še cestno mitnino in mitnino v Klani, kar se je tudi posebej zapisalo.

tovor (Samb). Naložili pa so ga tako, da je bilo na vsaki strani živali pol tovara. Težo tovara računamo približno na 170 kg. Med so prodajali ali po tovorih ali v sodčkih (Lagl) ali v miliarijih (to je 1000 funtov, a funt je bil približno pol kilograma); vosek pa v funtih ali tovorih.

Po podatkih, s katerimi razpolagamo (za leta 1527, 1537, 1540 in 1586), je po kopnem prišla na Reko naslednja množina medu in voska: 1537. leta 209 tovorov medu, 3 tovari voska in še posebej tovor medu in voska v vrednosti 12 dukatov; leta 1586 v mesecu maju pa 18 tovorov medu. Z morske

Tovorniki v XV. stoletju (Po Valvazorju)

strani (to je z našega Primorja) je prišlo leta 1527 od mesca septembra do konca decembra 2 tovara, 21 sodčkov in 1200 funtov medu; leta 1537 43 tovorov, 2 sodčka in 14 miliarijev medu ter 2 tovara voska; a v prvi polovici 1540. leta 2 sodčka medu. Iz Reke so v istem času po morju izvozili naslednje množine: 1527. leta $6\frac{1}{2}$ tovara medu ter 40 funtov voska; 1537. leta 53 tovorov, 218 sodčkov in 14 miliarijev medu ter 4090 funtov, kakor tudi za 201 dukat (to je ca. za 5 tovorov) voska in za 29 dukatov satja (Waxhonig Syb); a 1540. leta 17 sodčkov medu ter 800 funtov in še za 10 dukatov voska.

V celem je torej po obstoječih podatkih v teh letih prišlo na Reko po kopnem in po morju 272 tovorov, 25 sodčkov, 14 miliarijev in 1200 funtov medu, dalje 5 tovorov voska ter tovor medu v satju. Če to preračunamo v

tovore (po ključu 2 sodčka = tovor, miliarij = približno 3 tovore), znese skupaj 331 tovorov medu, 5 tovorov voska in tovor medu v satju.

Iz Reke pa je v istem času po morju šlo 59 ½ tovara, 235 sodčkov in 14 miliarijev medu, dalje satja za 29 dukatov in 4090 funtov ter še za 211 dukatov voska. Spremenjeno v tovore znese 220 tovorov medu, 26 tovorov voska in satja za 29 dukatov.

Reka je bila torej tržišče za med in vosek, ki sta prihajala iz zaledja in našega Primorja, a se izvažala iz nje po morju. Nikdar pa se ne javljata med in vosek kot blago, ki bi iz Reke šlo v notranjost. Na Reko so ga prinašali predvsem domači trgovci (n. pr. Peter Mužina, Tomaž Macola, Jurij in Bartol Beletič, Nikolaj Nešič, Zvane Marganič, Luka Spečerič in dr.). Vendar so hodili po med in vosek v notranjost tudi italijanski trgovci, ki so sicer to blago na Reki kupovali in ga po morju izvažali (n. pr. Francesco de Frati in Andrea Fuyin).

Del vse količine medu je konsumirala Reka sama, večina medu in voska pa so izvozili. Razmerje med obema deloma je približno 1 : 2 v korist izvoza. Potemtakem sta bila tudi naša artikla blago tranzitne trgovine, ki je šla iz Reke zlasti preko Jadrana v obmorska mesta srednje Italije. V katere kraje so izvažali med in vosek, ne moremo ugotoviti, toda z redkimi izjemami so bili vsi trgovci, ki so na Reki kupovali med in vosek, italijanskega porekla (n. pr. Giacomo de Nani, Jacomino Surdin, Cezaro de Amici, Domenigo de Meli, Alexander in Vinzenzo Bucatheli, Francesco de Frati, Jacomo de Fratti, Francesco Sabattin in dr.). Del medu je vendar šel tudi v kraje ob naši obali južno od Reke. Tako je n. pr. trgovec Wencko von Wackar (Bakar) 21. novembra 1537 pripeljal na Reko po kopnem 6 tovorov medu za 24 dukatov. Ali jih je odpeljal naprej iz Reke, viri ne govore. Istega leta v mesecu decembru pa je trgovec Lorenz Feldrer iz Senja odpeljal po morju iz Reke 12 tovorov medu za 48 dukatov.

Trgovina z medom in voskom je bila časovno omejena predvsem na zimsko polovico leta, nekako od septembra do aprila. Le redko se javlja trgovina s tem blagom v poletnih mescih (med vsemi podatki osemkrat, večinoma v mesecu maju). Transport je bil vsekakor lažji, ko se je med že strdil. Vplivali pa sta morda na to tudi spomladanska in jesenska paša.

Po navedenih podatkih je prišlo na Reko znatno manj voska (5 tovorov), kakor so ga izvozili iz nje (26 tovorov). Razliko si razlagamo tako, da je morala priti v promet, to je v izvoz, stara zaloga, kajti vse blago, ki je prišlo na Reko ali šlo iz nje, je bilo popisano zaradi plačila »quarentes« — 2 ½ % carine vrednosti blaga. Možnost, da bi prišla ta množina voska skrivaj v mesto ali da bi ga pridobili na področju mesta samega, lahko skoraj povsem izključimo. Na podlagi tega dejstva upravičeno domnevamo, seveda pri vseh drugih znanih podatkih, da je bila trgovina z medom in voskom živa tudi izven časovnega obdobja, ki ga zajemajo naši viri.

Ce bi hoteli vsaj približno ugotoviti povprečno letno množino ali celo celotno množino medu in voska, ki ju je zajela trgovina na Reki v letih 1527—1586, bi naleteli na velike težave. Celotne podatke o tej trgovini imamo le za leto 1537, za ostala tri leta (1527, 1540 in 1586) pa imamo le delne podatke. Prav tako bi mogli na podlagi nepopolnih podatkov le težko kaj reči o razvojnih tendencah trgovine s tem blagom na Reki v 16. stoletju.

Toda če vendar poskusimo približno določiti — seveda zgolj računsko — množino medu in voska za štiri leta glede na razpoložljivo gradivo, dobimo naslednje številke. Na Reko naj bi v tem času prišlo po kopnem 425 tovorov medu in 3 tovore voska, a po morju 137 tovorov medu in 2 tovara voska. Skupaj torej 562 tovorov medu in 5 tovorov voska. Iz Reke pa naj bi v istih letih izvozili $240\frac{1}{2}$ tovara medu in 30 tovorov voska. Do teh številke smo prišli tako, da smo podatke iz leta 1527 za mesce od septembra do konca leta pomnožili s tri, podatke za polovico leta 1540 z dve in podatke za mesec maj leta 1586 z dvanajst.

Razlika med uvozom in izvozom medu in voska na Reko je v računu močno porasla. Če upoštevamo realne številke je razmerje med uvozom in izvozom 5:2, tu pa je kar 2,5:1. To nesorazmerje je nastalo zaradi tega, ker imamo za leto 1586 le podatke za uvoz na Reko (18 tovorov medu v maju, kar da po našem računu 216 tovorov).

V obdobju šestdesetih let od 1527 do 1586 bi po našem računu prišlo na Reko 8450 tovorov medu in 75 tovorov voska, a iz nje bi izvozili $3602\frac{1}{2}$ tovara medu in 450 tovorov voska. Nesorazmerje med porabo na Reki sami in izvozom je prav tako posledica zgoraj navedenega podatka za leto 1586. Povprečno bi po tem računu prišlo na Reko v enem letu okoli 140 tovorov medu in $1\frac{1}{4}$ tovara voska, izvozili pa bi iz Reke okoli 60 tovorov medu in $7\frac{1}{2}$ tovara voska. Te številke so znatno pod množino medu in voska, ki je prišlo na Reko ali iz nje odšlo v letu 1537, ko imamo resnične podatke za vse leto. Zaradi tega morda v teh izračunanih številkah vendar le lahko gledamo — vsaj za med in vosek, ki sta prišla na Reko — več ali manj realne množine obeh artiklov v trgovini na Reki. Ta trgovina potemtakem le ni bila tako majhna, če imamo pri tem v vidu celotno trgovino na Reki.

Cene medu so bile v vsem tem obdobju zelo stalne. Pri uvozu in izvozu iz Reke je stal tovor 4 dukate, sodček 2 dukata, a miliarij 12 dukatov. Le v letu 1527 se javlja pri medu, izvoženem iz Reke, višja cena, in siter 4 dukate in 80 solidov za tovor. Ker bi bila stalnost cene za tako dolgo obdobje nerazumljiva, moramo sklepati, da so bile cene določene. Cene vosku pa so se precej menjavale, verjetno glede na kvaliteto blaga. Tako je leta 1537 stal tovor voska od 18 do 42 dukatov, cene voska v funtih pa so se gibale od 6 dukatov dalje za vsakih 100 funtov.

Med in vosek so tovorili na Reko normalno v manjših količinah, vendar je včasih kak trgovec hkrati pritorvoril po 15, 16, 18, 20 in celo 29 ali 30 tovorov medu in za 130 dukatov voska (kar je približno 7 tovorov voska, če računamo tovor po najnižji ceni 16 dukatov, oziroma 3 tovore po 48 dukatov). Iz Reke pa so včasih odpeljali tudi do 18 tovorov medu hkrati. V današnje mere preračunane količine dobimo, če pomnožimo tovore s 170 kg.

Na vprašanje, od kod sta prihajala med in vosek na Reko, nam dajejo viri le nepopoln odgovor. Ugotovimo lahko kvečjemu to, da ju je večina prišla po kopnem in precej manj po morju iz obmorskih krajev naše obale. V zaledju pridejo pri tem v poštev hrvatske in slovenske dežele. Za med s hrvatskega ozemlja imamo v virih konkretne podatke. Tako je 15. maja 1586 trgovec Andrej Saloman pripeljal 18 tovorov medu »iz Hrvatske« (aus Crabbatten) za ceno 72 dukatov. Takega podatka za slovenske dežele v

naših virih nimamo. Vendar nam nekatera dejstva iz listinskega gradiva dajejo dovolj podlage za trditev, da je del medu in voska, ki je po kopnem prišel na Reko, izviral tudi iz slovenskih krajev.

V trgovini s slovenskimi kraji, zlasti na Dolénjskem, sta se Reki kot tekmeča od srede 16. stoletja pojavila Bakar in Bakarac. Ker je zaradi tega imel deželni knez manjše dohodka in se je zmanjšala tudi trgovina na Reki, je nadvojvoda Karel, vladar v tako imenovanih notranjeavstrijskih deželah (kamor so spadale Štajerska, Koroška, Kranjska, Goriška in Trst), leta 1565 izdal v zvezi s tem poseben »generale«. V njem je zapovedal, da morajo vsi trgovci, ki trgujejo z medom, voskom, govejimi kožami, žitom in podobnim blagom, tovoriti svoje blago na Reko. Vsak prekršek te zapovedi je imeti za tihotapstvo (kontrabando), ki se kaznuje celo z odvzemom vsega blaga. Kljub temu so trgovci iz naših krajev čestokrat obšli Reko in svoje blago peljali v Bakar, Bakarac in celo v Senj. Tako je spomladi leta 1568 Ivan Šafčič iz Črnomlja, ki je trgoval tudi z govejimi kožami in žitom, tovoril kar 90 tovorov medu na Bakar (neunzig Samb hönig). Pri tem so ga zasačili in mu blago zaplenili kot kontrabando. Po daljšem sporu med njim in zakupnikom reške carine Antonom Zanckhijem se je zadeva menda rešila tako, da je plačal od medu, ki je seveda vendar šlo na Reko, dvojno carino.

Tudi v poznejših letih so morali deželnoknežji »generale« velikokrat kršiti. Tako je leta 1573 nadvojvoda Karel pisal gospodstvu Kočevje, da je zvedel, kako kočevski podložniki že dober čas svoje žito in drugo blago ne tovorijo na Reko, ampak na Bakar in Bakarac, zaradi česar trpe njegovi dohodki. Dobro desetletje pozneje se je na enak način obrnil na imenitnike gospodstev Kočevja, Metlike, Loža, Ribnice in Kostela. Ukazuje jim, da preprečijo tihotapstvo iz teh krajev na Bakar, kamor so po nenavadnih poteh tovorili podložniki ne le žito, ampak tudi drugo blago, kakor med, vosek, goveje kože in podobno (»...sonder auch andern khauffmannswahn als Henig, Wachs, Ochaenheutt vnnd dergleichen...«).

S KEHRLEJEM PO JUGOSLAVIJI

EDI SENEGACNIK

Pozno popoldne smo zapustili gostoljubno Sarajevo in hiteli proti Višegradu. Morali smo prispeti v to mesto še pred mrakom, kajti naš voznik ni rad vozil ponoči in po neznanih poteh. Vozili smo se preko znane planine Romanije. Pokrajina je bila zelo slikovita: kamor je seglo oko, povsod smrekovi in hojevi gozdovi, vmes pa sočni zeleni pašniki. Čebelja paša je v teh krajih gotovo odlična, za katero pa menda nihče ne ve, saj nismo čebel prav nikjer videli. Ob cesti ni bilo večjih naselij. Tu in tam so samevale hišice, ki so jih bili pred kratkim zgradili na ruševinah starih poslopij. Lahko pa smo opazili številna porušena naselja. Tod je namreč divjala strašna vojna vihra, saj poje o Romaniji celo partizanska narodna pesem: »Ide Tito preko Romanije...«

V mraku smo prispeli v ljubko gorsko mestece Rogatico, a se nismo ustavili, temveč nadaljevali pot. V trdi noči smo prišli v Višegrad. Prenočili

smo v zelo primitivnem hotelu, ki je oba gosta močno razočaral. Meni se je zdelo, da so skušali izredno prijazni natakarji s svojo gostoljubnostjo nam domestiti vse tisto, česar hotel sam ni mogel nuditi. Toda vse njihovo prizadevanje je bilo zaman. Gosta sta odšla slabe volje in z neprijetnimi vtisi odtod. Sele mogočni most na Drini, ki ga je zgradil turški dostojanstvenik Mehmed Sokolović, po rodu menda Bosanec, je pritegnil pozornost obeh. Povedal sem jima, kako je ta most desetletja gradila naša raja in kaj je o njem pisal Ivo Andrić v svojem romanu »Most na Drini«. Zgradba sama je zares čudovita in človek bi nikdar ne verjel, da so ga mogli zgraditi v preteklih stoletjih. Še danes, ko izkoriščamo najnovejše tehnične pridobitve, bi tak most ne bil lahka stvar za sodobne gradbenike.

Nam se je seveda spet mudilo, saj smo morali v nekaj urah prispeti v Sjenico. Zavili smo na precej lepo in tlakovano cesto, ki pelje v Priboj, kjer je naša znana tovarna avtomobilov znamke FAB. Že smo bili ob romantični reki Limu, se peljali mimo Priboja in brzeli dalje po lepi cesti, ki pelje ob Limu vse do Prijepolja. Tu smo se ločili od Bosne in prišli v Sandžak. Pred seboj smo imeli še zadnji del vožnje, kakih 80 km do Sjenice. Na žalost ni bilo tu nobenega kašipota. Pot je postajala vedno slabša in, ko se je zgubila v pravcato poljsko stezo, smo bili prepričani, da smo zašli. Spodaj pod sabo smo videli belo cesto, ki se je vila v dolini ob Limu, in mislili smo, da je edino ta cesta prava. Naši zemljevidi pa so kazali drugače in morali smo po tej stezi naprej. Kehrle sploh ni več verjel, da bi mogla biti to pot, po kateri lahko vozi avto. Bili smo že precej visoko, saj so bile vasice pod nami majhne igračke, reka Lim pa se je vila ko kaka bela nitka med njimi. Obžalovali smo, da ni bilo nikjer žive duše, ki bi nam povedala, če je naša pot prava. Nadaljevali smo pot kljub vsemu, meni pa se je zdelo, da potujemo kot nekoč Kolumb v Ameriko; sam ni vedel, kam ga nesejo valovi in krepko se je držal le zapadne smeri, dobro vedoč, da mora prispeti po tej poti v Indijo. Vozniku sem ta svoja razmišljanja tudi razodel. Molčal je in krepko držal za volan. Morda smo bili kakih 1000 metrov nad morjem in na vse strani smo imeli čudovit razgled. Na visokih planotah okrog nas so čepele samotne vasice, okrog njih pa so rumenela borna žitna polja. Nenadoma smo zagledali pred seboj skupino delavcev, ki so popravljali most, čez katerega je vodila cesta. Zaustavili smo se, možje pa so nas zvedavo gledali in se niso mogli načuditi, da je prišel po tej poti tako eleganten angleški avto. Povedali so nam, da je to prava pot in da imamo še kakih 30 km do Sjenice. Kehrle je medtem pozorno ogledoval svojo »barko« in skušal najti kako poškodbo. Toda ničesar ni bilo; elegantno vozilo je odlično prestalo svojo najtežjo pot. In nehote sem si zaželel, da bi imel tako vozilo tudi sam. To bi se vozili po naših pasiških in sam šofer Milan ali pa moderni »leteči Medeks« bi me zavidal za »mašinc«. Potolaženi in pomirjeni smo krenili dalje. Naenkrat smo se znašli v prelepi dolinici: okrog nas sami smrekovi in hojevi gozdiči, med njimi pa čudoviti travniki, pokriti z najbujnejšimi cvetlicami vseh mogočih vrst. Morali smo se ustaviti, saj nismo mogli mimo te krasote. Tu mora biti pravi paradiž za čebele. Na cvetlicah sem jih začel iskati in jih tudi našel. Dejal sem si: »No, to je sedaj naša slavna sjeniška čebela«. Takoj sem opazil, da so temnejše in da tometni pasovi niso sivi kot pri naši kranjici, pač pa črni oziroma temni.

S Kehrlejem sva opazovala nekaj časa te živalce in, ko sem ga vprašal, kaj misli o njih, je dejal: »To je brez dvoma večja čebela.« Tudi on se ni mogel načuditi obilici cvetlic. Opazili smo poleg travniške kadaluje (*Salvia pratensis*) tudi karminastordečo drobnocvetno kaduljo (*Salvia verticillata*), različne detelje, potem metvico in ne vem, kaj še vse. Seveda mora biti na takih travnikih izdatna paša, zlasti če je dovolj padavin. In bilo jih je tisto pomlad toliko, da je bila paša v teh krajih neverjetno dobra. Najstarejši čebelarji niso pomnili take. Kako bi čebelarili pri nas, če bi imeli tako bogate travnike! Semkaj zares še ni zašla moderna agrikultura z umetnimi gnojili in ne vem še s čim. Narava je ostala nedotaknjena in zato živi v svoji primitivnosti dalje, bujno rastoče cvetlice pa dajejo mnogo več sladkega nektarja kot na naših kultiviranih travnikih.

V Sjenici nas je že pričakoval znani srbski čebelarski organizator in učitelj Tihomir Jevtić, ki nas je zelo prijazno sprejel in pripravil vse tako, da bi nam bilo všeč. Kehrleja je dobro poznal, saj je bil prejšnje leto njegov gost v Buckfastu. Prav zato je hotel pokazati tu vso svojo gostoljubnost. Da bi ne doživeli spet kakih neprijetnosti v hotelu, so pripravili za nas posebno hotelsko weekend-hišico v prijetnem borovem gozdiču, kak kilometer iz Sjenice. Tu smo se nastanili in prijetno počutili. Že takoj popoldne smo obiskali čebelarje. Najprej smo se oglasili pri poštarju Vučiniću, ki nam je pokazal svoje čebele. V tem kraju je on edini napredni čebelar. Čebelari v položkah in dadantovcih, ima pa tudi nekaj košev. Takoj smo opazili, da je bila pomladna paša odlična. Sati so bili povsod do kraja zaliti, čeprav so bili že dvakrat iztočeni; roji v koših so bili tako težki, da jih nismo mogli dvigniti. Kdo bi ne občudoval tako pridnih živalic in kateri čebelar bi si ne želel takih matic? Če je prišel sam Kahrle 3000 kilometrov daleč, da bi si ogledal te čebele in dobil nekaj matic, ni šment, da bi si jih ne želeli tudi slovenski čebelarji! Na tihem sem si mislil, da bo nastopila nova doba v zgodovini našega čebelarstva: kranjsko matico bo zamenjala sjeniška, če bodo te čebele tudi pri nas tako brale! Sicer sem pri vsem tem dobro vedel, da ob takih izrednih pašah, kot so bile takrat tam, celo slabe družine napolnijo vse celice. Tudi naše kranjice bi tako napolnile panje. Sicer pa prepustimo bodočnosti, kaj bo pokazala!

Čebelar Vučinić je bil zelo prijazen in je podaril Kehrleju mlade matice iz najboljših panjev. Dal mu je pokusiti tudi medu. Bil je svetlo rumen, čudovitega okusa po travniški kadulji, metvici in beli deteljici.

Kasneje smo obiskali čebelarko Tramčičevo v Sjenici. Ta je imela samo koše, ki so bili do kraja polni. Čebele bi ne imele več kam nositi, če bi paša še trajala. Čebelarka je imela le en dadantovec, ki ga je poslala semkaj Srbska čebelarska zadruga po prizadevanju Tihomira Jevtića, ki hoče kot učitelj naprednega čebelarstva tudi v te najbolj oddaljene in zaostale kraje zanesti moderno čebelarjenje v panjih s premičnim satovjem. Čebelarka pa je pozabila navezniti nad plodišče nastavke. Zato so čebele dobesedno zalepile z medom ves panj, da ni bilo mogoče izvleči nobenega okvira, ne da bi uničili pri tem mnogo čebel. V svoji učiteljski gorečnosti je čebelar Jevtić dokazoval ljudem, koliko škode imajo, ker ga niso poslušali.

Drugi dan smo se odpeljali v Dugo Poljano k čebelarju Milomeru Tubiću. Tudi ta ima večinoma koše, a že na prvi pogled smo opazili, da je napreden čebelar. Pri čebelicah mu pomaga brhka mlada ženka, pa tudi bratje in sestre. Kar cela družina je čebelarška. Ti mladi ljudje so zelo vneti za čebelarstvo in lahko bi učili še druge primitivne čebelarje v svojem kraju. Sredi med koši smo opazili dadantovec s štirimi nastavki. Nastavki so bili do kraja polni medu in zadelani do zadnje celice. Bili so beli ko sneg. Naš gostitelj Jevtić je vzel dva okvira s seboj na Dunaj, kjer so na svetovnem čebelarškem kongresu vzbujali splošno pozornost v jugoslovanskem oddelku. Tudi tu smo dobili nekaj matic, potem pa odšli dalje. Hodili smo dobro uro peš, kajti avto ni mogel doseči gorske vasice, kamor smo se namenili k nekemu čebelarju, ki živi na samoti, daleč od vasi, in ima odlične čebele. Tu sem opazil na polju obširne posevke ajde. Nič manj je ni bilo ko pri nas, a strašna suša jo je dušila, da se ni mogla razviti. Kadar pride dež o pravem času, imajo čebele na ajdi sijajno pašo, je zatrjeval poštar Vučinić. Na poti k čebelarju smo na nepokošenih travnikih lahko opazovali bujno rastoče travniške cvetlice, zlasti kaduljo in belo deteljico, ki sta zaradi vročine in suše že začeli veneti. Čebelar, ki smo ga obiskali, je imel kakih 100 košev. Razporedil jih je v vrtu v petih vrstah. Zares lepo je bilo videti toliko število teh preprostih panjev. Zanimivo je, da pokrijejo tu koše stožčaste oblike, ki jih naredo iz slame ali trsja, še s posebnim tulcem, napravljenim iz lubja smrekovih dreves. Tako so potem čebele dobro zavarovane pred veliko vročino in tudi mrazom.

Stari čebelar nam je predstavil svojega sina, simpatičnega fanta, ki študira agronomijo v Beogradu in ki se namerava posvetiti razširjanju modernega čebelarstva na domačih tleh. Dečko je navdušen čebelar in mogoče bodo v te kraje, ki so 200 km oddaljeni od železniške postaje, vendarle začeli pronicati sadovi moderne kulture. Ljudje žive tod zelo primitivno. Tesno so povezani z naravo in menda ni tu prav nič drugače kot pred tisoč leti. Moža smo težko pregovorili, da nam je dal nekaj matic. Le spretnemu poštarju Vučiniću je to uspelo. Na povratku smo nabrali lep šopek pisanega cvetja, da ga pokažemo našim botanikom. Mi čebelarji namreč nismo poznali vseh mogočih cvetlic. Vendar tu ni vsako leto tako dobra paša. Kadar je pomlad suha, potem je bolj slabo.

V teh krajih je strašna vročina, čeprav leži sjeniška planina precej visoko. Zato smo bili okrog poldneva že trudni. Vrnili smo se domov, da bi se odpočili. Proti večeru smo zavili spet v drugo smer. Vodil nas je poštar Vučinić, ki prav dobro pozna vse poti tod okoli. Vozili smo se kar po travnikih, kajti tu ni nobenih poti, in prispeli v gorsko vasico, kjer so nas gledali ljudje ko pravo čudo. Nikdar še ni bil noben avto pri njih v vasi in zato se ga je moral vsakdo dotakniti ter se prepričati, če je res, kar vidi.

Odprli smo jim tudi radio in, ko so zaslišali srbske narodne pesmi, ki jih je oddajal Radio Beograd, so zaplesali kolo. Zares lep je bil prizor, ko so plesala dekleta v pisano vezenih narodnih nošah s svojimi izbranci. Tu ne vidiš nobenega modernega oblačila. Ljudje nosijo le obleke iz doma stkanega platna ali sukna. V vasici so same borne lesene kočice, v njih pa zares zdrav in vesel rod, ki bi zlepa ne zamenjal svojega načina življenja z mestnim.

(Konec prihodnjic)

ČEBELARSKA NAVODILA

E F E R

Kakor je žalosten pogled na pokošene travnike in na prazne njive, pripravljene za ozimno setev, tako tudi čebelar ni vesel, ko vidi čebele, kako se brezdelno hlade na panjevih bradah in preganjajo trote, ki so jim po spraitvi matic postali nepotrebni priskledniki. Če trotov ni preveč, bodo čebele že same z njimi opravile, kjer pa se zbirajo v velike gručice, lahko olajšaš delo čebelam tako, da jih ometeš v kako škatlo in streseš v krop. Nekateri čebelarji uporabljajo pri tem posebne priprave, tako imenovane trotovnike, s katerimi zaslonijo žrela.

Bolj vesel je čebelar pridnih čebelic v krajih, kjer je zamedila hoja. Narava se je, rekel bi, nekako oddolžila za mačehovstvo v pomladni paši, ko nam je skoro sredi maja nasula obilo snega, kasneje pa še enkrat z občutnim mrazom ustavila zaleganje in zavrla razvoj družin. Stari čebelarji pravijo, da hoja rada medí do pozne jeseni, če prime ob Petrovem — zato upajmo, da bo letos izdatna hojeva bera.

V krajih, kjer ni hoje, skrajša dolgo, predolgo brezpašno dobo ojava, na kateri naše ljubljenske sicer pridno bero, vendar zadošča donos komaj za sproti. Prvo po tem brezpašnem času, pa tudi letošnjo zadnjo pašo pričakujemo v ajdi, za katero se boš moral, dragi čebelar, temeljito pripraviti.

Ne bo odveč opozorilo, da so roji po kresu brez vsake vrednosti, ker se do jeseni ne morejo razviti v toliko močne družine, da bi uspešno prestale zimo. Takoj po kostanjevi paši začni z dražilnim pitanjem, da boš do ajde imel družine čim bolj živalne. Pokladaj vsak drug večer, prvih 14 dni po $\frac{1}{8}$, drugih 14 dni po $\frac{1}{4}$ in zadnjih 14 dni po $\frac{1}{2}$ litra razredčenega medu (1:1), če medu nimaš, pa sladkorno raztopino. Ako v tvojem kraju ni jesenske paše, prepelji panje v ajdo! Zaproši pravočasno pristojno čebelarsko društvo, da ti odkaže pasišče, prošnji pa priloži veterinarsko potrdilo, da so čebele zdrave in iz neokuženega kraja. Ne pripelji v pašo pred dovoljenim rokom, po končani paši pa čebele takoj odpelji! Ajda medí le »med mašami«, t. j. v drugi polovici avgusta in v prvi tretjini septembra; kasneje ni več donosa, pa če so dnevi še tako ugodni in je ajda v najlepšem cvetju. Za medenje potrebuje primerno toploto in vlago; prehuda vročina zavre rast in se mnogo cvetja ne razvije, nalivi pa sperejo medovnike in prekinejo medenje za nekaj dni. Po večdnevem deževju in hladnih nočeh je medenja navadno konec. Ker medí ajda samo dopoldne, nastane popoldne kaj rado ropanje. Pazi, da ne boš ropanja sam povzročil! Predvsem ne pregleduj družin na paši, če jih pa že moraš, stori to zgodaj zjutraj ali kasno zvečer, ko ni več izleta. Ne vozi na pašo slabičev, posebno pa ne osirotelih panjev, kajti le-ti so navadno prve žrtve roparic. Ko pa se ropanje začne, ga je težko ustaviti. Pripiranje žrel za dve čebeli v popoldanskem času ali zaslonitev žrel z deščicami ali šipami, zastiranje pročelj panjev s smrekovimi vejami, poškopljenimi s karbolinejem, ustavi le začetno, slabotno ropanje. Pri močnem ropanju ne pomaga drugega kot to, da zapreš panje in jih odpelješ drugam, vsaj 6 km daleč.

Pred prevozom preglej vse družine in izloči slabiče! Odvzemi jim matice in porazdeli zaleženo satje med druge družine! Stare čebele se bodo vračale v prejšnje panje, ker jih bodo pa našle zaprte, se bodo izprosile k sosedom. Tako pridruževanje kasneje ni več umestno, ker si čebele ob ajdovi paši že pripravljajo zimsko gnezdo in bi vsako poseganje v njih smotrno ureditev povzročilo zmedo.

Družine, ki trotev ne preganjajo, si oglej posebno dobro! Mogoče prelegajo ali pa so osirotele. Nazadnje zamenjaj stare in oslabele matice z mlajšimi, oslabljenim rojem in izrojencem pa daj po kak sat pokrite zalege, da jih okrepiš. Če si si pravočasno vzgojil nekaj rezervnih matic, jih boš s pridom porabil pri izmenjavi starih matic ali pri dodajanju osirotelim družinam.

Ko se je po končani ajdovi paši ajdovec že dodobra izdišal, preglej družine, kako so se založile za zimo. Tedaj tudi poskrbi, da bo v plodiščih samo lepo, brezhibno satje. Zverženo ali trotovsko satje prestavi v medišče in jih zamenjaj z medenimi sati! Med ajdovo pašo družine rade prelegajo, zato pazi, če so se preležene matice tudi sprašile, kajti sedaj je le malo trotov. Spoznaš pa take družine po tem, da se troti navadno državajo na stranskih satih ter jih čebele ne preganjajo. Matičnikov pa imajo le malo, po enega, največ do tri. Zimsko zalogo določi s tehtanjem ali ocenitvijo. Če je ni dovolj, moraš panje dokrmiti s sladkorjem. To krmljenje mora biti končano vsaj do srede oktobra, ker se čebele v mrazu stisnejo v gručo ter se klaje sploh več ne dotaknejo, kaj šele da bi jo pravilno predelale.

Ob ugodni ajdovi paši se v juliju zastalo zaleganje zopet oživi, kar je važno za čebelarjenje v prihodnjem letu. Če hočeš, da bo matica zalegla čim več celic, odmakni nekoliko matično rešetko in ji s tem dovoli, da zalega tudi v medišču. Ob koncu paše pomakni rešetko na staro mesto, močno zaležene sate prestavi potem v plodišče, iz tega pa medene stranske sate v medišče! Če jih v medišču kaj ostane, s točenjem počakaj, da se poleže vsa zalega.

Pri točenju gre delo hitro od rok, če imaš dva pomagača. Eden jemlje iz panjev polne sate, ometa čebele in vrača iztočene, drugi sate prenaša in jih odkriva, tretji pa vrti točilo.

Odvzemanje medu srditim družinam je prava muka. Zato glej, da boš imel le krotke družine. Seveda lahko tudi krotke razburiš z nerodnostjo in napačnim ravnanjem, da se potem zlepa ne poboljšajo. Pri tem opraviilu ne bodi preveč oblečen, ker se boš oznojil, vonj po potu pa prav posebno vznemirja čebele. Piko imajo zlasti na rokavice, zato imej roke gole, pač pa si jih omoči včasih s kisom ali okisano vodo! Tako boš varnejši pred piki, pa tudi več občutka imaš v golih prstih kot v nerodnih gumijastih ali celo volnenih rokavicah.

Ko odpreš panj, puhni malo dima skozi okence, da se čebele umaknejo. Če potrosiš tlečo snov v kadilniku z malo zadelavine, pomiri ta dišeči dim čebele popolnoma. Sate jemlji nato po vrsti iz panja in jih zlagaj na kozico! Na kozici se stare čebele napijejo medu in odlete, ostanejo pa samo mladice, ki niso hude. Čebele otresi s krepkim udarcem po satniku v sipalnik, ki

ga pritrdiš k plodišču ali pa v posodo z lijakom. Preostale čebele ometi s sata z mokrim omelcem ali puranovo perotjo. Čebele se skozi sipalnik same spraše v plodišče, one v posodi pa vrzi s krepkim zamahom v medišče! Seveda moraš prej lijak sneti. Ometene sate odnesi v primrnem zaboječku tja, kjer imaš točilo. Razume se, da mora biti ta prostor zaprt, sicer bi ti pri delu čebele nagajale. Izpraznjena medišča napolni takoj z rezervnimi ali z istočnimi sati! Nekateri napravijo to šele zvečer ali zgodaj zjutraj, ko so se čebele popolnoma umirile.

V odprtih ali zasilnih čebelnjakih začno včasih pritiskati tuje čebele in siliti zadaj v panj. Če to opaziš, prenehaj takoj z delom, da ne izzoveš ropanja.

Pokrovce na medenih celicah odstrani z nožem ali vilicami! Vilice zasadi pri zgornji letvici tik pod pokrovci in jih vleci proti spodnji letvici, ne pa obratno, ker so celice nagnjene nekoliko poševno navzgor. Nekaj medenih satov vsekakor shrani za slabe čase, kajti lažje je dodajati čebelam med v satju kot pa v pitalnikih.

Odkrite sate daj v koš točila, pri čemer glej, da bo ta čimbolj enakomerno obtežen. Točilo vrti spočetka počasi, potlej pa hitreje! Ko si iztočil na eni strani polovico medu, obrni sate ter jih iztoči na drugi strani popolnoma, nato jih pa zopet obrni in iztoči na prvi strani do kraja! Medene pokrovce, ki si jih dobil pri odkrivanju satja, daj na sito, da se odcede, nato jih operi z vodo in stisni v kepe, da jih kasneje prekuhaš v vosek. Medeno vodo porabi za kis! Pod iztočno pipo točila postavi posodo, na njo pa položi sito, da se iztočeni med takoj precedi. Posode morajo biti brezhibne in čiste. Cinkaste ali pocinkane niso primerne, ker jih kislina, ki je v medu, razje. Razen tega postane med v takih posodah neužiten za čebele in za ljudi. Iztočeni med pusti nekaj dni pri miru, da se očisti! Voščeni drobeci in vse, kar ne spada v med, splava na vrh. Peno, ki se sčasoma zbere na površini, posnemi! Očiščen med pokrij ter shrani v hladnem, suhem in zračnem prostoru! Pazi, da ne pridejo do njega mravlje. Če je pravilno shranjen, se drži neomejeno dolgo.

Ko si končal s točenjem, operi točilo in drugo orodje z vodo, nato ga pa dobro osuši! Ne postavljalj z medom zamazanega točila in orodja pred čebelnjak, da bi ga čebele očistile. S tem si lahko nakoplješ tak rop, da boš pomnil. Prav tako pazi, da pri morebitnem pitanju ne poliješ medene ali sladkorne raztopine. Vsako kapljo skrbno zbriši, da se obvaruješ te nadloge!

Ko sem se tako zopet povrnil k nesrečnim roparicam, naj omenim še tako imenovano tihotapstvo. Čebele, ki tihotapijo, niso napadalne, pač pa se skušajo prikresti do medu pod krinko domačnosti. Ko se jim to prosreči, lahko pošteno olajšajo družino, tako da ostane sredi zime brez hrane. Prav lahko pa se tako tihotapsko sprevrže v pravi rop. Nekatero družino so proti tihotapkam manj čuječe kot druge. Če pri kateri kaj takega opaziš, je dobro, da ji izmenjaš matico.

O dodajanju in izmenjavi matic, o ugotovitvi in dopolnjevanju zimске zaloge navodil letos ne bomo ponavljali, ker so bila ta opravila natančno opisana že lani v Slovenskem Čebelarju. Prečitaj jih in se ravnaj po njih tudi letos in v bodoče!

IZ ZAPISKOV ČEBELARSKEGA PRITEPENCA

PASETOV JANEZ

V

Preveč tovarištva. V hudi nemilosti pri Zvitorepčevih.
Mušji pastir v škripcih.

Lani je bilo vražje leto. Mislim za medeno svojat. Morda ne za vse, a zame je bilo. Neugodno se je začelo plesti že navsezgodaj spomladi, ko je začel zasedati GPŠ. Takoj na začetku strateških razgovorov sem spoznal, da sem še vedno resničen Pritepenec. Tonček, General in Fogl so se povezali v nerazrešljiv voz. Tu ni bilo misliti na infiltracijo. Ostali smo še Zvitorepec, Gustl in jaz — Pritepenec. Kdo bo šel s kom na daljno akacijo? Tu ni šlo zgolj za prijetno družbo, pač pa mnogo bolj za varuha, ki bo ostal pri muhah, dokler ne bi le-te do temeljev oblizale medenih cvetov. Jaz — siromak nisem imel nikogar, sam pa zaradi službe tudi nisem mogel ostati. Tako so mi svetli upi viseli le še na Gustelnu, ki je za varuha vpregel svojo boljšo polovico, in na Zvitorepeu, ki je kanil družno v zakonski sreči pristavljati rapidno dvigajočo se tehtnico. Eden ali drugi bi me brez škode lahko vzel za prisklednika, toda moji upi so žal bingljali na pajčevini...

»Gustl, mi gremo skupaj!« je pribila Zvitorepka s tonom, ki ni dopuščal ugovora.

»Jasno, mi gremo skupaj!« je ves v ognju pritrdil Gustl in le malo je manjkalo, da ni v navalu navdušenja Zvitorepca objel in oblizal. Ko je hip nato še Gustelca z bleščečimi očmi blagoslovila svetlo alianso, sem spoznal, da sem ostal sam kot nezaželen ščurek v ješprenu. Srce mi je od skrbi stisnilo v blazno utripajočo kepico.

»Pa vendar,« je tedaj, ko je bilo že vse izgubljeno, povzel besedo dobrohotni Tonček, »ne boste pustili Pritepenca samega? Vi imate skupaj kar tri čuvaje, a on nima nikogar, ki bi mu pazil na čebele. To pa res ni prav.

»Ah, kaj; vsak dan bo drugače, kajne! Mi smo se že jeseni zmenili in to bo držalo! Vsak naj nase gleda, kakor ve in zna«, je repetirala Zvitorepka kot rafal iz strojnice in kar čutil sem, kako je v sebi nadaljevala: »Kdo ga je pa klical Pritepenca zelenega; vrag ga pocitraj!«

»Pusti, Tonček, bo že nekako!« sem izdaval s trepetajočim glasom, kajti šlo mi je na jok zastran tako ganljivega čebelarskega tovarištva.

Doma sem potožil ženi svoje gorje, pa me je v blagodejno tolažbo okrcala, da nisem noben diplomat, da se ne znam nikomur prisiliti, da najbrž take neumne klatim, da se me vsakdo otepa, skratka: da nisem za nobeno rabo in je zato najbolje, če tiste svoje trapaste kište pri priči prodam. »Če bo sploh kdo kaj dal zanje!« je zapečatila svoj tolažilni govor.

Globoko potolažen sem se spravil pod koc in zasanjal strašne sanje: Povsod sam med, med, med... Do vratu sem ga gazil, z edinega, iz medu štrlečega drevesa pa se je drla Zvitorepka: »Kdo te je pa klical? Kdo te je pa klical?!...«

»Na pomoooč!« sem zatulil v smrtni grozi in utonil — v medu...

»Kje pa si, nesrečni derač!« je zarohnela žena in prižgala luč. Toda ni me bilo nikjer; bil sem zakopan in zavozlan sredi kocev, odej, kovtrov, blazin in rjuh in je trajalo celo večnost, preden me je izbezala iz posteljnih rekvizitov.

Po teh morastih sanjah nisem hotel več misliti na pašo. Na drugem zasedanju GPŠ se je zadeva sama po sebi nekoliko zboljšala. Toda ne da bi vzorno tovarišstvo svete alianse kaj popustilo! »Nak, to ne! Ostalo je slej ko prej na zavidljivi višini in trdno kot hrast na skali. Na tem zasedanju se je pojavil tudi Sumnjač, ki je v prejšnji sezoni prišel v Ljubek konfliktek s Foglom. In prav ta Sumnjač, ki je prišel na zasedanje pogledat, kako kaj kaže čebelarstva ura, je hočeš — nočeš, rešil situacijo! Tonček ga je nekajkrat postrani pogledal izpod čela, nato pa v primernem trenutku sprožil direktni »šus«:

»Sumnjač, zakaj pa ne bi vidva s Pritepencem skupaj postavila?!«

Vprašanje je padlo tako nepričakovano, da je Sumnjaču sapo zaprlo. »S Pritepencem?!« si je mislil. »Nikakor! Rajši s samim sekretarjem PZPGD!« (Beri: Podjetje za praženje grešnih duš), a namesto tega kar je mislil, je rekel: Dóbró, méni je prať!

»Meni tudi!« sem dejal, dasi sem dobro vedel, da ni prav ne meni, ne njemu. Zato te novopečene antante nisem resno jemal, čeprav je Tonček slovesno izjavil: »No, glejte, pa je situacija rešena! Čebelarji si moramo medsebojno pomagati! Če med nami ne bo iskrenega tovarišstva, potem je najbolje, da svoje štacune zapremo!«

»Joj, preveč tovarišstva, vse preveč! Nehajte, tovariši!« mi je brnelo po razgreti butici, ko sem okoli polnoči kolovratil proti domu...

Kar sem slutil, se je zgodilo: ni preteklo za štirinajst dni vode po Gradaščici, ko mi je Tonček smeje sporočil, da se je Sumnjač premislil in to leto ne bo vozil na pašo.

»Boš moral res kar sam poskrbeti za varuha!« je menil in skomiznil z rameni.

»Bo že, kar bo!« sem kislo pribil in sva šla vsak svojo pot. Doma sem šklical FK — familiarno konferenco — in ostro postavil vprašanje mušjega pastirja. Dolgo smo tehtali in ugibali, preobistili mamó, punco, poba in nazadnje še mene. Pri vsakem je bila grmada zaprek in nazadnje smo konstatali, da je univerza, ki jo tolče punca, še najbolj prožna zaposlitev, s katero se služba in gimnazija ne dasta primerjati. Zato smo izklesali predlog, po katerem naj bi bila punca najprimernejša za mušjo pastirico, ker brez škode tvega dva tedna univerze. Proti primerni kompenzaciji je punca pristala na dvotedensko samoto sredi neobljudene planjave, ne vedoč, da jo ponoči kak tolovaj utegne razcefrati na ovsene kosmiče, ne da bi njeno rjovenje doseglo človeško uho. — Toda o tem pozneje! Za sedaj je najvažnejše, da smo dobili svojega mušjega pastirja...

Vlak drdra enakomerno po tračnicah v gluho noč. To je pesem, poezija! Kako romantično... Ležim vznak na poskakujočih pánjih in buljim skozi okensko rešetko v mežikajoče zvezde. Glava mi opleta sem in tja, kot bi ne bila moja. Koliko romantike je že samo v tem opletanju glave! Na drugi plati vagona premetava pastirja, ki ga vodim s seboj. A ne tako hudo. Ta ima pod seboj napihnjeno kavčukasto blazino, ki blaži udarce. Prvič vozim

sam v svojem vagonu! Čebelarška vzgoja je trda a hitra. Kot pri mornarjih: novince vržejo z barke v morje, češ če nočeš plavati, pojdi k vrugu! Doslej še nihče ni šel k vrugu. Vsak rajši zaplava. Tudi jaz. Vendar mi je pred vsako sezono žal, da sem se udinjal pri »mornarici«. Preveč tvegan, težak in prepoln skrbi je ta stan.

V takem razmišljanju sem zadremal in se zjutraj znašel v Zagrebu — na tleh vagona... Štrbunk s poldruga metra višine je zbudil tudi pastirčka v cowboykah, ki se je za to budnico do solz narezal. S tem je bil začet sijajen dan, zvrhan dobre volje in veselega razpoloženja. Kdo ne bi v takem nastrojenju segel po zelenki s kačjo slino da si »zalaufa« otrdele ude!! — Čebelarji so lezli iz vagonov kot medvedje iz brlogov, se pretegovali po zagrebški postaji in se ozirali v nebo po vremenu. To pot je bilo vse nared in smo brez zadrege oddrdrali naprej. Brezglavo poskakovanje vagona me je nekaj časa spominjalo na novi ples rock and roll, potem pa sem spet zadremal in me je šele v Vinkovcih zbudilo neko vpitje:

»Hitro, fantje! Še streho!«

Pokukal sem skozi špranjo in videl, kako tekajo naši čebelarji od vagona čez tire do praznega prostora ob postaji in spet nazaj. Vsak je bezljal z delom razstavljenega čebelnjaka, ki ga je Fogl na mestu sproti sestavljal.

»Kaj neki počnejo in kje so staknili to robo?!« sem se jim čudil, odrinil vrata in pomolil svojo krmežljivo butico skoznje. Toda, o gorje! Iz sosedovega vagona sta opazovala to početje tudi Zvitorepčeva, a čeprav sta ga samo opazovala, je Zvitorepka vendarle čutila neodložljivo potrebo, da se je skajljala proti Zvitorepcu, namignivši name:

»Glej ga, zdaj pa še gleda, namesto da bi pomagal!«

»Oh, ta bo pomagal! Prej bo Sava navzgor tekla!« je menil Zvitorepec in to konstatacijo sta oba zabelila s takim milim sarkastičnim smehljajem, da me je začrvičilo v črevesju. Vlak je zabrlizgal in za intervju ni bilo več časa. Šele na naslednji postaji sem zlezal k Tončku v vagon in ga pobaral, kaj so počeli s tisto robo v Vinkovcih. »Oh, Fogl je naredil čebelnjak za našega čebelarskega znanca v Vinkovcih, pa smo mu ga oberoč pripeljali.«

»No, to bi lahko tudi meni povedali, da bi pomagal iztvoriti!« sem mu oponesel in potožil o krivični obsodbi Zvitorepčevih.

»Saj je bilo nas dovolj!« je menil in pristavil, da sem preveč občutljiv.

»Nemara sem res!« sem pomislil, pri tem pa čutil, kako mi mrznja zastran prizadejane krivice pronica v jetra...

Naslednje jutro je bila živad na mestu. Najprej se je vlak skrajšal za Zvitorepčev in Gustelnov vagon. Pomahali smo si v slovo in odpuhali dalje. Kmalu so odrezali še mene. — Pokrajina je bila pusta in neobljudena in vsa blatna od jutranje rose. Akacija je bila le delno v cvetju, ker je ostra zima pol mladik uničila. Ni kazalo na najbolje. Z dragoceno (to pride od besede drago) pomočjo so bili panji brž iz vagona in v čebeljaku, a tudi sonce je stalo že visoko. Spustil sem nestrpno živalco iz zaprtih gradov in ji poželel obilo bere. Nato sva se s pastirčkom lotila postavljanja šotora. Bilo mi je od sile tesno ob misli, da bo morala punca pretolči štirinajst temnih noči sama pod to plahto v pusti divjini, a bleknil nisem nobene, da bi ne zrušil še tega pol mezinca poguma, kar ga je ostalo v njej.

Prvo noč sva kljub viharju dobro prebila pod šotorom. Zjutraj se je vreme popravilo in začeli so se oglašati radovedneži. Najbolj jim je ugajal šotor, a najmanj čebele. Čepeli so pred šotorom in čebeljali po cele ure, ko da je pri njih dan dolg vsaj trideset ur. Vse so hoteli vedeti: kdo bo čuval čebele, kdaj bomo prodajali med, kaj imamo v šotoru itd. itd. do nezavesti. — Sem pa tja je koga usekala čebela, da so se za nekaj minut razkadili, a so se kmalu spet pritepli kot vrabci v proso.

»Stokrat raje bi bila vse te dni sama,« se je našobila punca in smuknila v šotor, jaz pa sem šel vohljat za muhami, s kakšno vnemo kaj ližejo sladko cvetje? Toda publika je slej ko prej ostala zvesto pred šotorom...

Popoldne je prisopihal hlaпон s Fogelnom in Tončkom ter še mene snel s seboj. Žalostno je pastirček zrl za vlakom in meni je bilo vse prej kot prijetno ob misli na bližajočo se pošastno noč. — Vlak je brezskrbno rezal ravnico, mene je pa z vsakim kilometrom bolj stiskalo okoli srca...

Prve tri dni ni bilo glasu od pastirčka. Nemirne noči so mi begale fantazijo s krvoločnimi Sherlock-Holmesovimi zgodbami. Četrty dan je le prišla dopisnica. Bolj kot tehtnica me je zanimalo, kako se pastirček otepa strahov v samotnih nočeh. Slastno sem prebral vrstice: »Dragi oče! Tehtnica slabo napreduje. Preveč je dežja. Meni je sicer dobro in imam podnevi še preveč družbe. Da bi le noči ne bilo!« ...

Spet so se vrstile moraste noči in napisal sem pismo, naj ponoči vse skupaj pusti in hodi spat v najbližjo hišo. Potem teden dni spet ni bilo glasu. Napetost je rasla kot v transformatorju. Spet sem sklical FK, ki je sklenila, da poba nemudoma odrine v južne kraje pastirčku delat družbo. To je sicer veljalo dva jurja nepredvidenih izdatkov in teden dni pobove šole, kajti toliko je še manjkalo do velikih počitnic. Če prištejemo še vožnjo za pastirja tja in nazaj in fantovo nazaj, sem imel pet tisočakov stroškov samo zaradi tovarištva v kompaniji. Kdo more torej oporekati, da tovarištvo ni dragoceno?! —

Se preden je poba prispel na cilj, je prišla pošta od pastirčka, da so ga zvohal cigani in mu sproti pojedli ves kruh. Noči pa da so zdaj znosnejše, ker spi pri njem neko dekletce iz vasi. Vesti o medu in tehtnici pa niso obetale nič dobrega. Komaj dva dni za tem je prišel brzozavni alarm za pobeg. Točiti to pot res ni bilo kaj, stroškov pa za dobro letino preveč! V blatu do kolen smo spravili ropotijo k progi in čakali vlaka. Ta pa se je prav to pot zakasnil pozno v noč in, da je bil »hec« še večji, je začelo krepko deževati. Srepeli smo koprneče v neprodirno temo vzdolž proge, da bi opazili odrešilno lučko vlaka. Uro, dve, tri, a zlomka od nikoder. Končno vendar — drobna migetajoča lučka v daljavi. Odleglo nam je, kljub štiriurni zamudi. Še malo in črna pošast se je ustavila cvileče na progi. Pustila nam je vagon in odhitela dalje v noč. Pljunili smo v roke, zakaj čez dvajset minut se vrne in dotlej mora biti vse nared. To je svinjsko delo! Dež ti curlja za srajco in se meša z znojem v simpatično spojino, ki ima končni pristanek nekje v čevljih. Mišice drgetajo od navora, a se ne utegneš niti usekniti. Minute minevajo kot sekunde. Čas blazno priganja. A vendar je vse pravočasno opravljeno. Zlezeš v vagon, se zrušiš na panj in vzdihneš: »Preklete!« Pol za šalo, pol od zadovoljstva, da je končno komedija pri kraju. Ej, da bi vsaj bera ne odrekla!...

LETNO POROČILO OPAZOVALNIH POSTAJ ZA ČEBELARSKO LETO 1955-56

JANEZ SKRK

V čebelarškem letu 1954/55 je imela ZČDS 19 opazovalnih postaj. Ko je bila v decembru 1955 znova vzpostavljena opazovalna postaja Pristava—Ljutomer, se je število dvignilo na 20. Tako je Zveza imela v čebelarškem letu 1955/56 20 opazovalnih postaj, od katerih je bila ena premakljiva, druge pa so bile stalne. Po zapiskih, ki so vsak mesec bolj ali manj redno prihajali, so bila sestavljena poročila, ki so obveščala čebelarje in ostalo javnost o pašnih razmerah, življenju čebel in vremenu.

Zimska doba

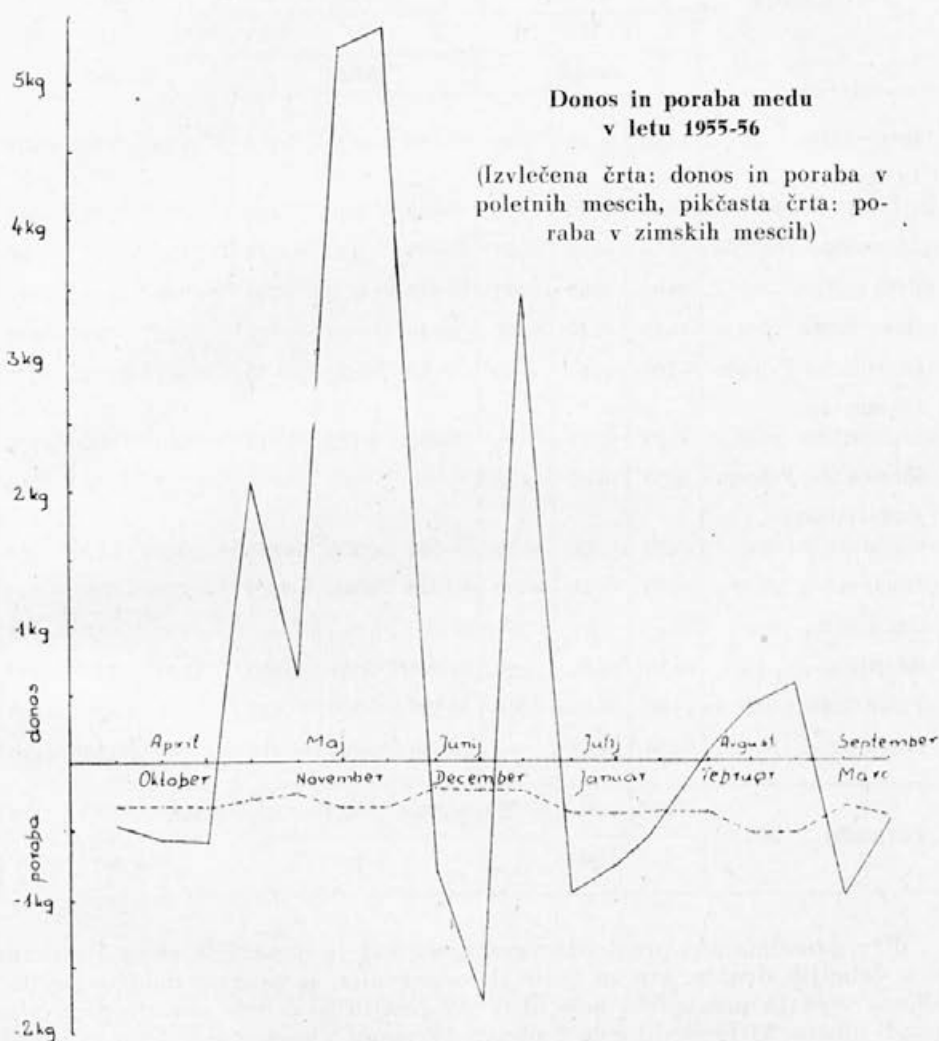
Zaradi slabih pašnih razmer v prejšnjem čebelarškem letu so ostale čebelje družine skoraj pri vseh opazovalcih brez zimske zaloge. Vsaki družini je bilo treba dodati kakih 5 kg sladkorja. Hladno vreme, ki je prevladovalo konec septembra, se je nadaljevalo tudi v oktobru. Mraz se je v drugi polovici meseca stopnjeval in prinesel proti njegovemu koncu sneg, ki je napravil v sadovnjakih, v gozdovih in vinogradih veliko škode. Sneg in mraz sta prehitela tudi čebelarje. Le nekaterim se je posrečilo čebele pravočasno dokrmiti s sladkorno raztopino.

Dež, sneg, zelo nizke temperature in včasih tudi zelo ostri severni vetrovi so bile glavne značilnosti vremena prvih dveh dekad meseca novembra. Šele v tretji dekadi se je vreme zboljšalo, vendar je bilo še vedno precej hladno. Prezimovanje čebel je bilo normalno. Tudi poraba zimske zaloge je bila normalna, vendar je ponekod vplivala nanjo vlaga, ki je nastala v panjih zaradi poznega krmljenja, tako da je bila manjša, kot bi jo bilo pričakovati v tem mesecu.

Vreme v mesecu decembru je bilo za čebele dokaj ugodno. Zaradi večjega števila izletnih dni v prvi dekadi je bila poraba ponekod nad normalo, sicer pa je bila normalna. Čebele so celo v decembru prinašale obnožino (Prosenjakovci, Bilje-Renče). Dobile so jo najbrž na leski, ki se je v prisojnih legah prej razevela kot po navadi.

Razmeroma toplo in za čebele ugodno vreme je prevladovalo skoraj ves januar. Le zadnje dni v mesecu je temperatura zopet padla, kar je povzročilo snežne padavine. Po vseh krajih so bili v januarju zabeleženi izletni dnevi, ki so čebelam omogočili, da so se temeljito otrebile. Poraba zimske zaloge je bila nadpovprečna zaradi izletnih dni in tudi zaradi zaleganja matic (Novo mesto, Prosenjakovci). Konec druge dekade so zacvetele že trobentice, zvončki in teloh, kjer so čebele dobile prvi cvetni prah. Tudi leska je bila v tem času radodarna z obnožino. Mraz, ki je konec meseca zopet nastopil, je prisilil čebele, da so se znova stisnile v zimske gručice.

Prvi dve dekadi mesca februarja je prevladovalo slabo vreme. Temperature so bile izredno nizke (Ljubljana 16. februarja — 23° C, Logatec 17. februarja — 32° C). Celo ob Jadranu je padla temperatura precej pod ničlo. Sneg je pokrival zemljo ves mesec. Brili so severni in vzhodni vetrovi.

Šele v tretji dekadi je postalo topleje in takrat je bilo zabeleženo nekaj izletnih dni.

V mesecu marcu je prvi dve dekadi vladala še prava zima. Šele v tretji dekadi je nastopila otoplitev, ki je pobrala zadnji sneg po dolinah. Takrat je bilo nekaj izletov; čebele so nabirale cvetni prah na resju, jelši, leski, trobenticah in zvončkih.

Poraba in donos medu 14 opazovalnih

Opazovalnica	Panj pridobil ali								
	April			Maj			Junij		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.
	dekadi			dekadi			dekadi		
Breg—Tržič . . .	—80	—60	—50	—60	+130	+170	+90	+30	—110
Dražgoše— Škofja Loka . . .	—90	—90	—70	—50	+10	+100	—30	—90	—180
Žerovnica—Postojna	—70	—70	—65	—35	—110	—15	+130	+115	+90
Krka—Stična . . .	—60	—65	—225	+210	+20	+790	+300	+95	—160
Novo mesto . . .	—40	—40	—60	—10	—20	+770	+120	—240	—240
Lovrenc na Pohorju	—105	—115	—65	—85	+30	+30	+385	+170	—230
Lovrenc na Dravskem polju . . .	—25	—195	—	+490	+130	+810	+900	—280	—175
Ribnica na Pohorju	—30	—60	—70	—70	—10	—	+260	+260	—140
Prosenjakovci— Murska Sobota . . .	—70	+20	—50	+500	+170	+730	+2290	+70	—270
Lendava	—30	—20	—90	+1240	+300	+370	+920	—210	—340
Cezanjevci	—	—	—	—	—	—	+530	+10	—150
Rogatec	+30	+30	+30	+400	+120	+460	+1620	—250	—150
Pušča—Bistra . . .	—80	—80	—90	+320	—100	+2640	+260	—675	—305
Logatec	—30	—40	—40	+40	+200	+490	—	—130	—110
Povprečki	—48,5	—56,1	—58,9	+206,4	+62,1	+526,1	+542,5	—80,3	—175
	—163			+795			+287		

Prvi pomladanski pregledi so pokazali, kaj je napravila zima. Približno 50 % čebeljih družin, kot so poročali opazovalci, je pomrlo deloma pozimi, deloma v prvih pomladnih mescih. V AŽ-panjih so čebele pomrle predvsem zaradi mraza, ki je sledil zelo toplemu vremenu v mesecu januarju in zaradi katerega se čebele niso mogle pomikati za hrano. Družine v kranjičih in drugih panjih pa so pomrle zaradi prave lakote. Malo je bilo čebelarjev, pri katerih zima ni terjala nobenih žrtev.

Koliko hrane so čebele pozimi porabile, je razvidno iz grafikona (spodnja pikčasta črta). Tu so vneseni povprečki 14 opazovalnih postaj za vsako mesečno tretjino zimskih mesecev. Povprečna zimska poraba — 569 dkg je le za 4 dkg pod dolgoletnim zimskim povprečkom.

postaj v poletni dobi 1956

porabil dkg v									Skupaj	Poraba v zimskih mesecih	Čisti donos ali poraba v dkg
Julij			Avgust			September					
I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.			
dekadl			dekadi			dekadl					
+200	-30	-150	-40	-60	+100	+220	-50	-30	+240	-410	-170
-40	-160	-70	-140	-120	-130	+260	-270	-50	-1210	-620	-1850
+115	-290	-65	-30	-85	-105	-105	-85	-50	-730	-1010	-1740
+540	-190	-220	-170	-110	+50	+15	-115	-45	+660	-510	+150
+210	-160	-60	-5	-30	+105	+10	-175	-45	+90	-310	-220
+180	-60	-270	-150	+395	-35	+530	-30	+20	+615	-775	-160
+590	-160	+25	-80	-60	+150	-125	-105	-25	+1865	-875	+990
+30	-90	-30	-30	-20	-10	-10	-20	+20	-20	-510	-530
+140	-320	+50	-60	+40	+20	-70	-110	-50	+3030	-650	+2380
+520	+300	-340	+20	+130	-120	-80	-110	-160	+2300	-530	+1770
+160	+110	+290	-20	-20	+200	-160	-210	-50	+530	-430	+100
+1250	+100	-50	+130	+190	+360	-	-100	-60	-4110	-290	+3820
-170	-180	-10	+60	+50	+60	+310	+30	-10	+2030	-840	+1190
+1130	-230	-190	-200	-180	-60	-	-50	-60	+540	-580	-40
+346,8	-97,1	-77,9	-51,1	+8,6	+41,8	+56,8	-100	-42,5	+1004	-596	+408
+172			-1			-86					

Pomlad in poletje

V aprilu je bilo vreme zelo nestalno in za čebele neugodno. Zaradi hladnih, deževnih in vetrovnih dni so se družine slabo razvijale. Mnogo čebeljih družin je bilo šele na začetku razvoja in zato niso mogle izkoristiti cvetenja sadnega drevja.

Tudi v prvih dveh dekadah mesca maja je bilo vreme dokaj nestalno. Le zadnje dni v mescu je prevladovalo lepo in sončno vreme s precej visoko temperaturo. Ob prvih lepih dnevih je postalo v panjih zelo živahno. Matice so pridno zalegale, čebele pa so nabirale na sadnem drevju. Donosi so bili kar precejšnji. (Glej grafikon!) V drugi dekadi se je nadaljevala

paša na sadnem drevju, brale pa so čebele še na divjem kostanju, regratu in rdeči detelji. Donos z rdeče detelje je bil dokaj visok. Škoda le, da so deteljo zaradi zakasnelega razvoja prehitro pokosili. V tretji dekadi pa je zacvetela akacija. Čeprav so opazovalci poročali, da je je veliko poseblo, je vendar izdatno cvetela in medila. Najvišji donosi so bili v zahodni in jugovzhodni Sloveniji. Akacijeva paša se je nadaljevala še v prvi dekadi junija. Hkrati so čebele tedaj brale na travniških cvetlicah. Akacijeva paša bi seveda boljše izkoristile, če ne bi bile nanjo tako slabo pripravljene. Tudi v Srbiji, kot je poročal opazovalec Počivavšek, je bila akacijeva paša dokaj dobra, manj izdatna je bila v Vojvodini.

V drugi, posebno pa še v tretji dekadi junija je slabo vreme čebele precej oviralo pri beru na travnikih, tako da so to pašo zelo slabo izkoristile (Glej grafikoni!). Na Pohorju je v tem času medila v glavnem le smreka. Zaradi pomanjkanja obnožine so v drugi polovici mesca junija matice ponekod (Dražgoše) prenehale zalegati. Bili so celo primeri, da so čebele zaradi slabe paše začele preganjati trote. Sicer pa so bile družine dobro razvite. O rojih se je malo slišalo; z njimi so se pohvalili le na Krki pri Stični.

Prve dni v juliju je zacvetel pravi kostanj. V krajih, kjer je bilo vreme toplo in brez bistvenih padavin, je dobro medil. Znatnejše donose s kostanja so zabeležile opazovalnice Rogatec, Dragatuš in Logatec. Na Krki pri Stični se je v prvi dekadi pojavila mana na hruškah, v Žerovnici pri Postojni pa na hrastu. Konec prve dekade je zacvetela tudi lipa. Zaradi neugodnega vremena v drugi dekadi donosa skoraj ni bilo. Čebele so živele le na račun zaloga, ali pa jih je bilo treba krmiti (Novo mesto). Tudi tretja dekada mesca julija je bila brez donosa, čeprav so čebele obiskovale otavo in ponekod zlasti rumeno deteljo.

V prvi in drugi dekadi avgusta je bila travniška paša zelo skromna. Konec druge dekade je zacvetela ajda. V tretji dekadi je njeno cvetenje postopoma zajelo vso Slovenijo. Donosi z ajdove paše v mesecu avgustu so bili malenkostni. Ponekod (Logatec, Žerovnica, Lokve) so morali celo krmiti, ker bi jim drugače družine padle.

Konec prve dekade mesca septembra je paša na ajdi prenehala. Na splošno je bila zelo skromna (Breg—Tržič + 320 dkg, Rogatec + 260 dkg, Novo mesto + 195 dkg) in je ponekod popolnoma odpovedala (Krka—Stična, Pristava—Ljutomer, Prosenjakovci). Bili so primeri (Lendava), ko je opazovalni panj v času od 19. avgusta do 12. septembra izgubil na teži — 250 dkg. Podatki o vremenu med ajdovo pašo nam povedo, da so izdatnejše medenje preprečili južni in jugozahodni vetrovi, a prav tako nizke nočne temperature. Ker tudi žepek ni izpolnil želj številnih čebelarjev, so ostale povečini čebelje družine brez zimske zaloge.

Gibanje tehtnice v pomladni in poletni dobi je razvidno iz zgornje izvlečene črte v grafikonu. V tabeli pa dobimo podatke za porabo in donos 14 opazovalnih postaj v poletni dobi in za povprečni letni donos, ki je znašal za čebelarstvo leto 1955/56 + 408 dkg. V primerjavi s povprečnimi donosi prejšnjih let zavzema srednje mesto. Zato lahko minulo letino štejemo med srednje dobre.

POROČILO ZA MAJ IN JUNIJ

Maj: Lepo vreme v zadnjih dneh aprila je še budilo v nas upanje na dobro čebeljo pašo v mescu maju. Vendar smo se hudo uštelj V noči med 5. in 6. majem je vdor mrzlega arktičnega zraka povzročil nenadno ohladitev s snegom. V Sloveniji je zapadlo po dolinah nad 10 cm, v višjih legah pa 40—50 cm snega. V severovzhodnih delih in na skrajnem zahodu Slovenije snežnih padavin ni bilo. Toplo sonce je v naslednjih dnevih prve dekade pobral sneg. Ostali so samo sledovi na vegetaciji in zelo močne ohladitve.

V drugi dekadi so se vremenske razmere znatno zboljšale. Prevladovali so topli in v glavnem sončni dnevi. Padavin je bilo razmeroma malo. V zadnjih dneh druge dekade so zopet prodrle k nam hladne zračne gmote.

Dnevi tretje dekade so bili oblačni, deževni in zelo hladni. V sredini dekade je bilo v višjih legah tudi nekaj snežnih padavin. Zadnje dni v mescu se je začela oblačnost razkrajati in temperatura je le postopoma rasla.

V začetku dekade so čebele brale še nadalje na sadnem drevju, ki je skoraj vse naenkrat cvetelo. Mokri sneg sredi dekade je napravil na sadnem drevju precej škode, panji pa so zgubili veliko čebel, ker so kljub mrazu izletavale. Sneg je bil okrog slehernega čebelnjaka dobesedno posut s čebelami. Matice so v mrazu popolnoma prenehale zalegati. Da bi ohranili zalego, so nekateri čebelarji (Novo mesto, Rogatec, Žerovnica) v tem času krmili. V nekaterih krajih (n. pr. v Novem mestu) sta mraz in slana uničila vse cvetje na sadnem drevju, akacija, hrast in rdeča detelja pa so pozebli.

V drugi dekadi so čebele brale na rdeči detelji in travniških rastlinah. Opazovalec iz Vrdnika poroča o pojavu hrastove mane, za katero so se pa čebele malo menile. Opazovalec iz Dražgoš je ugotovil mano na smreki in jelki konec druge dekade; pojavila se je predvsem v nižjih krajih. Akacija je ponekod začela cveteti že v drugi dekadi, na splošno pa šele v tretji dekadi, toda, kjer je cvetela, je njeno cvetenje na žalost sovpadalo z dežjem.

Junij: V juniju je bilo vreme za čebele ugodno. Prva dekada je bila razmeroma suha in zelo topla. Bilo je tudi nekaj neviht, predvsem v alpskem svefu. V drugi in tretji dekadi je prav tako prevladovalo lepo in toplo vreme z enakomerno razdeljenimi padavinami, največ v obliki ploh. Tudi v zadnjih dveh dekadah je bilo nekaj neviht, marsikje je padala celo toča. Druga dekada je bila v primerjavi z ostalima dekadama najtoplejša.

Mraz in sneg v maju sta ponekod (Žerovnica) škodovala čebeljim družinam tako, da so bile v juniju precej šibke. Akacijeva paša se je nadaljevala tu in tam še v prvih dneh junija. Nekateri so med akacijo točili (n. pr. Vrtnik), drugim (n. pr. Prosenjakovci) pa ni bilo treba, ker je bila poraba zaradi hladnega vremena v maju dokaj velika. V prvi dekadi so brale čebele na travniških cvetlicah in hoji. V drugi dekadi je zacvetel kostanj, medila pa sta tudi hoja in smreka do konca mesca. V tretji dekadi je zacvetela lipa, kjer ni pozebla. Opazovalec iz Vrdnika poroča, da je sicer lipa glede medenja problematično drevo, vendar so se konec mesca strnili vsi pogoji (ustrezne temperature, lepo vreme in predvsem mnogo vlage) za medenje. O zelo izdatni travniški paši poroča opazovalec iz Lovrenca na Pohorju. (Glej tabelo!) O rojih sicer opazovalci poročajo, vendar niso bili tako številni kot druga leta.

JOZE DERŽAJ

V Jerneji vasi pri Črnomlju je umrl 17. avgusta 1956 v 64. letu starosti dolgoleten in napreden čebelar Jože Deržaj. Komaj dober mesec potem, ko smo imeli pri njegovem čebelnjaku uspel čebelarski tečaj, smo zvedeli, da je utonil v

Dobljčici. Kdo bi si mislil, da bomo od udeležencev tečaja njega prvega spremljali k večnemu počitku, ko je bil tako zdrav in zmeraj dobre volje. Dvakrat ga je obiskala nesreča in mu pobrala skoraj vse čebelje družine. A dobra volja in ljubezen do čebelic sta mu pomagali, da je spet vzpostavil svoje čebelarstvo na prejšnjo višino. Njegova življenjska pot ni bila postлана s cvetjem. Mnogo je moral prestatati med obema svetovnjima vojnama, med prvo v ujetništvu, a med drugo v taborišču. Obakrat se je vrnil kot zaveden Slovenec in se ves posvetil svoji kmetiji, družini in čebelam.

Jože, naj ti bo lahka slovenska zemlja, ki si se zanjo boril in trpel.

ANTON ZIGON

V poslednjih letih je iz vrst čebelarske družine na Viču iztrgala smrt nekaj znanih čebelarjev. Tudi v letošnji pomladi je tirjala svoj davek. V prezgodnji grob je omahnil eden izmed dolgoletnih in požrtvovalnih odbornikov naše čebelarske družine Anton

Zigon. Kljub temu da ga je poklic zaposloval čez mero, je vedno našel čas za svoje čebelice. Posvetil jim je prenekatero uro svojega oddiha, saj je čebelaril nad 50 let. Bil nam je dober prijatelj, vedno pripravljen vsakomur nuditi pomoč. Kako priljubljen je bil pokojnik, govori dejstvo, da se je pogreba udeležilo veliko število ljubljanskih čebelarjev.

JOZE MIKLIČ

Nenadna smrt je ugrabila 19. junija 1956 najagilnejšega člana naše Čebelarske družine. Zadet od srčne kapi se je zrušil sredi dela pri obnavljanju hiše ter se za vedno ločil od svoje ljubljene družine, čebel in čebelarskih tovarišev. Rojen je bil 4. marca

1895. Čebelariti je začel še pred prvo svetovno vojno s kranjiči. Drugo leto bi obhajal 50-letnico čebelarjenja. Kranjiče je kasneje deloma zamenjal z dunajčani, po prvi svetovni vojni pa je tudi te opustil in začel čebelariti v AŽ-panjih. Svoje čebelarstvo je sčasoma povečal na 50 družin. Prištevali smo ga med najizkušenejše in najspretnije čebelarje. Vzporedno s čebelarstvom je povečeval svoje gospodarstvo in rad se je pohvalil, da so mu pri tem tudi čebelice nekoliko pomagale.

Ni bil izučen nikake obrti, toda znal je prijeti za vsako delo. Izdeloval je AŽ-panje, satnice in čebelarsko orodje za vse okoliške čebelarje. Bil je dober sadjar, zidar, mizar in kdo ve, kaj še vse.

Od ustanovitve dobrepoljske čebelarske družine je bil vedno v odboru, Z vso vestnostjo je opravljal najrazličnejše posle: tajniške, blagajniške in predsedniške. Nobena pot mu ni bila odveč. Bil je tudi več let delegat pri Čebelarskem društvu in Zvezi. Za Slovenskega čebelarja je napisal več člankov, ki pričajo o njegovih izrednih čebelarskih sposobnostih. V dobrem spominu ga bodo ohranili zlasti mlajši čebelarji, ki jim je bil nesebičen svetovalec in učitelj. Pa tudi starejši ga ne bomo nikdar pozabili.

Pogreba smo se udeležili domala vsi. Na njegov prerani grob smo položili lep venec cvetja in se mu s tem vsaj malo oddolžili za velike zasluge, ki jih ima za našo čebelarsko organizacijo.

Prizadeti družini izrekamo iskreno sožalje.

Družina Videm-Dobrepolje

DOPISI

LJUBLJANSKO ČEBELARSKO DRUŠTVO

je imelo v minulem letu lepo število predavanj. Prekinilo pa je s staro navado in se ni več omejilo na predavanja iz prakse, ampak so predavatelji posegli tudi v teorijo.

Čeprav se mnogokrat govori prezirljivo o teoriji, je vendar ta podlaga vsakemu napredku. Kakor vse druge gospodarske stroke mora tudi čebelarstvo držati korak s časom. Moderni praktik spreminja včerajšnjo teorijo v današnjo prakso. Čim več teorije zna uporabiti v praksi, tem bolj napreduje. Brez vseh številnih izsledkov dolge vrste svetovno znanih čebelarskih teoretikov bi tičali še danes globoko v primitivnem čebelarjenju.

Razveseljivo je, da se je teoretičnih predavanj udeleževalo veliko število poslušalcev, čebelarjev in celo nečebelarjev, vsakokrat okoli 50.

V treh temeljitih predavanjih nas je prof. Rojec seznanil z dedovanjem v splošnem in še posebej pri čebelah. Prof. Vraber nam je prikazal gozdne združbe zelenega pasu Ljubljane in govoril o pomenu gozda za čebelarstvo. Nazadnje je podal predloge za izboljšanje čebelje paše v Ljubljani in okolici, kar je izzvalo obširno in koristno razpravo. Razprave se je udeležil tudi direktor mestne vrtnarije tov. Pirnat in pokazal veliko razumevanje za čebelarstvo in njegove potrebe. Prof. Bračko in Rojec sta govorila o polarizirani svetlobi in kako se po njej orientirajo čebele. Predavanje je prof. Bračko ponazoril z zanimivimi fizikalnimi poskusi. Končno nam je prof. Rojec raztolmačil najnovejša odkritja dr. Frischa, kako se čebele medsebojno obveščajo, o pašnih virih.

Razen tega so predavali tov. Martelanc v Ljubljani o zazimljenju čebel, o spomladanskem pregledu, o vzreji matic (pri čebelnjaku), v Iški vasi o zazimljenju, v Logatcu o prvem spomladanskem pregledu, v Polhovem Gradcu in na Vrhniki o zazimovanju, na Ježici o prvih spomladanskih opravilih; tovariš Rojec v

Ljubljani, Iški vasi in v Polju o zanimivostih iz življenja čebel (s filmom), v Skofljici in na Ježici o vzreji matic; tovariš Al. Babnik v Preserju o prvem spomladanskem pregledu; tov. Rožman v Ljubljani o vzreji matic in tov. Mayer v Polju o zazimovanju.

Vse to kaže, da je bilo v preteklem poslovnem letu društveno življenje precej razgibano in da smo mnogo doprinesli k splošni izobrazbi naših članov.

S. R.

IZ NOVEGA MESTA

Na pobudo dolenskih čebelarjev je Okr. veterinarska inšpekcija Novo mesto v sodelovanju z Državnim zavarovalnim zavodom, Čebelarskim društvom in Okrajno združno zvezo priredila od 3.—5. januarja 1957 tridnevni tečaj za zatiranje čebeljih kužnih bolezní. Tečaja se je udeležilo 27 čebelarjev, ki so prejeli od Okr. vetr. inšpekcije potrdila o obisku. Na podlagi teh potrdil bodo po predelavi snovi tečajniki napravili poseben izpit za bolezenske izvedence.

Vse stroške tečaja sta plačala sklada za preventivne mere Okr. veterinarske inšpekcije in DOZ-a.

Zastopnik Veterinarskega zavoda LRS dr. Kocjan je v zbranih predavanjih razložil razvoj, posledice in zatiranje vseh treh najnevarnejših čebeljih bolezní: pršičavosti, kuge zalege in nose-mavosti. Tečajniki so si vse natančno zapisali. S primernimi filmi so si pridobljeno znanje še bolj utrdili.

S tem sta Dolenjska in Bela krajina, ki sta zadnja leta v čebelarstvu znatno nazadovali, le dobili novo pobudo in upanje, da bosta obvarovali preostale čebele pred temi boleznimi. Ves okraj je bil razdeljen na več področij, ki jih bodo nadzirali tečajniki.

Dolenski čebelarji se zahvaljujejo prirediteljem tega tečaja za njih razumevanje in podporo.

Ob zaključku tečaja smo odposlali resolucijo na Izvršni svet LRS s prošnjo, da bi bila preskrba čistega sladkorja za dopolnitev zimske zaloge čebel prosta prometnega davka.

M. M.

Udeleženci tečaja za zatiranje čebeljih bolezni v Novem mestu

OBCNI ZBOR DRUŠTVA LITIJA

Vnedeljo 3. februarja 1957 je bil v Litiji ob veliki udeležbi čebelarjev občni zbor Čebelarkega društva Litija. Čebelarji so pozorno sledili obširnemu poročilu funkcionarjev, ki so podajali račune o delu društva v preteklem letu. Občni zbor je uspešno vodil tovariš Vertačnik. Četudi je bila minula čebelarstva letina nadvse slaba, so čebelarji le zazimili precej čebeljih družin, upajo pa, da jim bodo stroške za krmilni sladkor povrnile čebele drugo leto.

Predsednik društva tov. Jesenšek je v svojem poročilu posebno naglašal potrebo izobraževanja članstva ter priporočal nabavo čebelarških knjig, ki so lani izšle. Opozoril je čebelarje na širjenje čebeljih kužnih bolezni in na izboljševanje paše. Apeliral je na odseke pri KZ, naj tesno sodelujejo z društvom. Povedal je še to in ono, na koncu pa pozval prisotne, naj danes, ko je prilika, povedo vse, kar mislijo, da je treba povedati. Tajnik je med drugim povedal to, da je odbor na novo popisal in ocenil ves društveni inventar, ki je vreden nad 350.000 din. Društvo ima razen svojega

čebelnjaka in raznega orodja tudi potrebni inventar za plemenilno postajo. Navedel je podatke iz lanskega popisa čebel, priporočal pritegnitev v odbor čim več mlajših moči in predlagal, da bi naj bila vsaka odborova seja hkrati članski sestanek. Po poročilu blagajnika, ki je povedal, da so plačani vsi dolgovi in da je sedaj vse, kar imamo, naše, je nadzorni odbor pohvalil delo društva v preteklem letu.

Za tem je povzel besedo zastopnik OZZ Ljubljana ing. Mihelič in pozval društvo k razumnemu sodelovanju s KZ. Pri vsaki KZ je treba osnovati čebelarški odsek. Povedal je, da bo letos OZZ organizirala čebelarški tečaj v Višnji gori in tečaj za izvedence. Razen tega bo ustanovila mladinske krožke in poklonila vsakemu članu teh krožkov po en naseljen AZ-panj. S tem bo skušala pri mladini vzbuditi zanimanje za čebelarstvo. Med drugim je povedal še to, da je za naše društvo v tem letu predviden v proračunu znesek 200.000 din. S tem denarjem bomo lahko nabavili čebele za društveni čebelnjak in zopet vzpostavili plemenilno postajo Reka-Pustov mlin. Skrb za društvene čebele

bo prevzel tov. Oven iz Smartna. Do sedaj društvenega čebelnjaka nismo mogli naseliti, ker ni bilo nikogar, ki bi hotel skrbeti za te čebele.

Po izvolitvi novega odbora, v katerem je kar šest mlajših članov in ki si bo razdelil funkcije na prvi seji, smo sprejeli predlagani načrt za delo društva v letu 1957. Sklenili smo, da bomo kupili 15 družin in nekaj orodja za društveni čebelnjak, uredili plemenilno postajo, prirejali čebelarstva strokovna predavanja, povabili dr. Kocjana, da nam predava o čebeljih kužnih boleznih, zboljšali čebeljo pašo, pregledali vse sumljive in slabo oskrbovane čebelnjake in mislili na kako društveno prireditve. — Debata, ki je sledila, ni bila posebno živahna. Največ je bilo govora o kopičenju čebel na postajah Kresnice in Jevnica ter na odseku Trebeljevo—Obolno. Domači čebelarji prosijo društvo za zaščito v tem pogledu. Novinci v prevažanju zahtevajo, naj jim društvo omogoči prevažanje, nekateri bi celo radi, da jim društvo poišče pasišče. —

ZCD je zastopal urednik Rojec, pa so čebelarji komaj čakali njegove besede. V svojem govoru je dejal, da imamo sedaj v Sloveniji kar tri čebelarske organizacije, t. j. ZCD, ki ima že zelo staro tradicijo, potem čebelarske odbore pri Kmetijskih zadrugah in Zadrugo malih gospodarstev. Slovenski čebelar je sedaj glasilo vseh teh organizacij. V Litiji je sodelovanje med društvom in KZ že precej urejeno. Nato je prešel k nalogam društva. Poudaril je, da naj bo v tem letu njegova prva naloga napolnitev društvenega čebelnjaka in ureditev plemenilne postaje. Cilj pa naj ne bo pridobivanje medu, ampak vzreja kvalitetnih matic, ki naj bi bile spomladi na uporabo članom. Novincem v prevažanju je razložil tehniko in organizacijo prevoza ter jih posebej opozoril, da morajo biti pri tem pripravljeni tudi na izgube, ker se kaj rado zgodi, da paša odpove. Priporočal je zboljšanje čebelje paše s sajenjem vrb, sofore, divje češnje in pajesena ter s sejanjem medene detelje. Omenil je osnutek novega čebelarskega zakona, spregovoril nekaj besed o čebeljih boleznih in priporočal knjigo »Sodobno čebelarstvo«.

Po občnem zboru sta si ing. Mihelič in urednik Rojec v družbi nekaterih odbornikov ogledala društveni čebelnjak v Gradiških Lazah in prostor za plemenilno postajo v Reki. Oba sta bila na-

vdušena nad idealno lego plemenilne postaje. Ugodno je tudi to, da vozi po ozki soteski vsak dan mimo avtobus, ki vzdržuje zvezo Ljubljana—Litija—Glabrova. Oba sta priporočala, naj se postaja obnovi. Zanj bomo zainteresirali tudi čebelarje iz Ljubljane in okolice, Trbovelj in Zagorja ter dela Dolenske okrog Velike Loke. Nujna nam bo pomoč mlajših in agilnih čebelarjev, posebno pa tov. Dražumeriča, čebelarja državnega posestva Ponoviče, ki je strokovnjak v vzreji matic. Ves odbor bo moral ob podpori zavednega članstva krepko poprijeti, če se bomo na prihodnjem občnem zboru hoteli pohvaliti z uspehi.

Zunko

ČEBELARSKA DRUŽINA GRADIŠCE NA IZLETU

Imeli smo srečo z vremenom, ko smo se na velikonočni ponedeljek zbrali čebelarji od Sentlenarta v Slov. goricah in z Gradišča pri čebelnjaku našega predsednika tov. Ivana Doboja v Zgornji Senarski. Cvetočice sadno drevje, rumene njive oljne repice in živahen izlet čebel, vse to je poskrbelo za dobro voljo izletnikov. Medtem ko je bila oljna repica polna čebel, ni bilo na inkarnatni detelji opaziti še nikakega cvetja. Da bi dnevi še dolgo ostali sončni, je bila vseh nas srečna želja.

Na sestanku nam je predaval tov. Močnik o naravni vzreji matic, ki naj bi bila nekaj uvod odnoso pripravna na umetno vzrejo matic, za katero posebno kmečki čebelarji nimajo časa. Vsak, tudi kmečki čebelar pa mora dobro poznati dedne lastnosti matic. Koliko manj slabičev bi bilo po naših čebelnjakih, če bi čebelarji vzrejali matice le iz dobrih plemenjakov, opazovali posamezne panje in vodili o njih zapiske.

Območje naše družine je precej razsežno, a vendar je na njem le 45 čebelarstev z 266 panji, kar je prav gotovo premalo, če upoštevamo še to, da je dobra tretjina panjev slabičev; 19 čebelarjev ima manj kot 5 panjev. Družina ima čebelnjak s 7 AŽ-panji. Prav bi bilo, da bi postal ravno ta čebelnjak središče vzrejanja matic. Predavatelj nas je opozoril na tečaj za vzrejo matic, ki bo v začetku junija pri tov. Kirarju.

Žal, da nismo mogli pozdraviti v naši sredi tovariše čebelarje od bližnjega Benedikta.

P.

Statistični prikaz čebelarstev in čebelarske organizacije v mariborskem okraju
(popis v letu 1956)

Zap. št.	Čebelarstvo in čebelarske družine	Naseljenih panjev			Čebelarjev			Članov				Izvedencev za čebelje boi.	Izgube čeb.dr. v zimi 1955/56	Prevaž. na čebelje paše	
					kmečkih	nekmec.	skupaj	čebelar. društev	kmetijskih zadrug	obeh org. (dvojno članstvo)	neorga- niziranih				
		A	Ž	kra- njič.											drug.
1	Maribor														
1	Bendikt v Slov. gor. . .	58	4	66	16	7	23	9	—	—	14	1	57	—	
2	Gradišče . . .	129	—	74	29	12	41	6	5	11	19	4	122	—	
3	Hoče	237	—	52	12	37	49	22	3	8	16	1	56	14	
4	Jarenina . . .	401	—	80	50	8	58	18	3	17	20	2	—	5	
5	Jurij ob Pesnici . . .	167	1	36	22	10	32	9	8	5	10	—	19	1	
6	Jurovski dol	75	—	82	25	5	30	11	2	2	15	1	37	—	
7	Korena	16	1	30	10	2	12	4	2	6	—	—	—	—	
8	Lovrenc na Pohorju	139	—	115	19	26	45	16	6	9	14	2	35	—	
9	Maribor . . .	574	—	23	9	82	91	74	4	8	5	4	86	3	
10	Oplotnica . .	56	17	177	45	16	59	15	4	16	24	2	139	—	
11	Ožbolt ob Dravi . .	147	37	27	22	21	43	11	10	12	10	2	25	—	
12	Pekre	318	—	—	2	38	40	37	—	1	2	5	39	19	
13	Pobrežje . . .	287	1	8	7	38	45	36	1	—	8	2	44	22	
14	Poljčane . . .	144	—	8	15	22	37	6	4	13	14	1	97	3	
15	Rače	375	—	17	24	31	55	20	12	20	3	2	118	14	
16	Ribnica na Pohorju	90	60	9	28	31	59	8	10	15	26	1	44	—	
17	Ruše	260	—	—	3	48	51	6	14	16	15	1	14	—	
18	Selnica ob Dravi . .	479	1	19	20	35	55	4	14	27	10	1	55	14	
19	Slov. Bistrica	524	36	3	19	28	47	10	19	7	11	1	42	15	
20	Spodnja Kungota . .	97	—	90	12	11	23	9	6	6	2	3	12	12	
21	Velka	152	1	157	17	15	30	9	4	9	8	—	64	—	
22	Volčina . . .	84	3	49	29	10	39	2	18	9	10	1	125	—	
23	Zgornja Polskava . .	169	—	3	6	16	22	2	4	9	7	1	11	2	
24	Malečnik Šmarjeta . .	24	2	428	10	5	15	2	3	1	9	2	29	3	
25	Remšnik . . .	34	78	—	23	9	32	1	22	—	9	—	27	—	
26	Kmet. gosp. Kamnica . .	28	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	
27	Kmet. gosp. Lepi dol . .	66	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	4	—	
	Prenos	5110	242	1533	472	563	1035	348	178	227	281	40	1299	127	

Zap. št.	Čebelarstvo in čebelarске družine	Naseljenih panjev			Čebelarjev			Članov					Izvedencev za čebelje hol.	Izgube čeb. dt. v zimi 1966-67	Prevaž. na čebelje paše
					kmečkih	nekmet.	skupaj	čebelar. društev	kmetijskih zadrug	obeh org. (dvojno članstvo)	neorga- niziranih				
		A	Ž	kra- njic								drug.			
28	Prenos	5110	242	1533	472	563	1035	548	178	227	281	40	1299	127	
29	Kmet. gosp. Limbuš	12	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	—	
30	Kmet. gosp. Pekre	30	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	2	—	
31	Kmet. gosp. Pohor. dvor	39	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	2	—	
32	Kmet. zadr. gosp. Košaki	40	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	
33	Sr. kmet. šola Maribor	23	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	
34	Vin. sad. inšt. Maribor	14	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	
34	Vin. sad. šola Svečina	6	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	
	Skupaj	5274	242	1533	472	570	1042	354	178	227	285	40	1304	127	
	V % (zaokr.)	75%	3%	22%	45%	55%	—	35%	17%	21%	27%	3%	18%	12%	
II	Mežica														
1	Črna	181	204	—	27	67	94	36	18	4	36	1	174	—	
2	Leše	75	33	—	8	20	28	17	2	5	4	3	32	—	
3	Mežica	216	123	—	29	51	80	16	16	13	35	3	97	4	
4	Prevalje	129	102	—	26	31	57	12	18	9	18	3	78	—	
5	Št. Danijel	97	137	—	39	16	55	3	23	22	7	—	86	5	
	Skupaj	698	599	—	129	185	314	84	77	55	100	10	467	9	
	V % (zaokr.)	54%	46%	—	41%	59%	—	27%	24%	17%	32%	3%	36%	3%	
III	Slov. Gradec														
1	Dravograd	442	200	26	49	36	85	8	22	25	30	2	144	—	
2	Dolič	187	292	196	40	51	91	16	32	15	28	—	77	—	
3	Legen	145	31	—	18	13	31	9	1	16	5	—	31	—	
4	Radlje ob Dravi	139	88	10	17	16	33	6	7	10	10	—	67	—	
5	Ravne na Koroškem	143	197	—	20	28	48	16	14	6	12	—	116	—	
6	Slov. Gradec	289	199	26	30	23	53	8	26	6	13	—	63	—	
7	Šmartno	218	60	17	18	11	29	5	9	9	6	—	35	—	
8	Šentjanž pri Dravogradu	176	47	8	17	12	29	4	—	20	5	—	11	—	
9	Troblje	100	96	9	20	16	36	9	12	7	8	—	31	—	
10	Vuzenica	88	141	5	19	15	34	4	11	6	13	—	31	—	
	Skupaj	1927	1351	297	248	221	469	85	134	120	130	2	626	—	
	Vsega v okr. Maribor	54%	38%	8%	53%	47%	—	18%	28%	26%	28%	04%	17%	—	
	V % [zaokr.]	7899	2192	1830	849	976	1825	523	389	400	513	52	2397	136	
	V % [zaokr.]	66%	19%	15%	47%	53%	—	29%	21%	22%	28%	3%	20%	7%	

ZASTRUPLEJVALCI ČEBEL PRED SODIŠCEM

Okrožno sodišče v Mariboru je na javni obravnavi dne 24. novembra 1955 spoznalo za krive:

1. obtoženega **Jožeta Zunkoviča**, poljskega delavca v Zlatoličju, in **Franca Kanclerja**, mizarja v Spodnji Hajdini, ker sta se neugotovljenega dne pred 22. avgustom 1955 dogovorila, da bi bilo potrebno uničiti Justini Slekovec čebele, ki jih je pripeljala v Slovenjo vas na pašo, in da naj Zunkovič poskrbi za izvršitev tega dejanja,

2. obtoženega **Ivana Pala**, poljskega delavca v Zlatoličju, ker je v noči od 22. na 23. avgusta 1955 okoli 1^h 20^m na vrtu Ivane Škofič v Slovenji vasi, kjer je imela Justina Slekovec na paši 74 panjev, s pantakanom potrosil panje odnosno natrosil pantakan v žrela, tako da je pozneje poginilo več kot 75 % čebel, in s tem povzročil škodo v vrednosti nad 500.000 din,

3. obtoženega **Jožeta Zunkoviča**, ker je neugotovljenega dne pred 22. avgustom 1955 naklepno napeljal svojega polbrata Ivana Pala k dejanju, navedenem pod točko 2, torej h kaznivemu dejanju poškodevanja tuje stvari velike vrednosti.

Zato je obsodilo:

1. Jožeta Zunkoviča po čl. 298 KZ na 3 mesece zopora, po čl. 257/II KZ v zvezi s čl. 19 KZ na 6 mesecev zopora ter nato z uporabo čl. 46 KZ na enotno kazen 8 mesecev zopora.

2. Franca Kanclerja po čl. 298 KZ na 3 mesece zopora,

3. Ivana Pala po čl. 257/II KZ na 8 mesecev zopora.

Po čl. 48. KZ je bila izvršitev izrečene kazni odložena, in sicer Žukoviču za dobo 2 let, Kanclerju za dobo 1 leta, Palu pa za dobo 3 let s pogojem, da obtoženci v tem času ne storijo novega, prav tako hudega ali hujšega naklepne kaznivega dejanja.

Po čl. 45 KZ je bil obtoženemu Ivanu Palu vštet v izrečeno kazen prestani pripor od 23. avgusta do 26. avgusta 1955.

Po čl. 90/I KZ plačajo solidarno stroške kaz. postopka, pri čemer je odmeriti povprečnino, in sicer Kanclerju 1000 din, Zunkoviču 500 din ter Palu 500 din.

Po čl. 101/III KZ je sodišče oškodovano Justino Slekovec s celotnim premoženjsko-pravnim zahtevkom napotilo na pravdo.

Obtoženca Jože Žukovič in Ivan Pala sta krivdo odkrito priznala, obratno pa jo je obtoženec Franc Kancler najodločeneje zanikal. V svoj zagovor je navedel, da ni nikdar nasprotoval oškodovanki Justini Slekovec glede dodelitve pasišča v Slovenji vasi. Glavno gonjo proti tej dodelitvi da je vodil le soobtoženi Jože Zunkovič, ker je imel svoje čebele v neposredni bližini v Zlatoličju. Zato se je proti odmerjeni kazni pritožil na višje sodišče. Pritožilo pa se je tudi Okrožno javno tožilstvo v Mariboru, češ da izrečene kazni ne ustrezajo težini kaznivega dejanja ter posledicam, ki so iz tega nastale.

Vrhovno sodišče LRS v Ljubljani je na svoji seji dne 9. maja 1956 odločilo:

I. Ob reševanju pritožb obt. Franceta Kanclerja in Okrožnega javnega tožilstva v Mariboru se sodba sodišča prve stopnje glede obt. Jožeta Zunkoviča po uradni dolžnosti spremeni:

1. v odločbi o krivdi pod točko 1 tako, da se obt. Jože Zunkovič po čl. 329, tč. 1 ZKP oprosti obtožbe kaznivega dejanja po čl. 298 KZ,

2. v izrekih o kazni in stroških kazenskega postopka tako, da se obt. Jože Zunkovič **obsodj** po čl. 257/II v zvezi s čl. 19 KZ na 6 mesecev zopora.

Stroški kazenskega postopanja iz 1. do 6. točke II. odst. 88. člena ZKP, kolikor se nanašajo na oprostilni del sodbe, obremenjujejo proračun.

II. Pritožbi Okrožnega javnega tožilstva v Mariboru se **ugodi** s tem, da se izpodbijana sodba v odločbi o kazni tako spremeni, da se izvršitev tam izrečenih kazni obt. Francetu Kanclerju (3 mesece zopora) in Ivanu Palu (8 mesecev zopora) ter v gornjem izreku obt. Jožetu Zunkoviču določene kazni 6 mesecev zopora **ne odloži** v smislu čl. 48 KZ.

III. Pritožba obt. Franceta Kanclerja se **kot neutemeljena zavrne** in se izpodbijana sodba glede njega in ostalih obtožencev v neizpremenjenih delih potrdi.

IV. Obt. Franc Kancler je dolžan povrniti stroške pritožbenega postopka s povprečnino 500 din.

Vrhovno sodišče je svoj sklep na široko utemeljilo. Iz obrazložitve končne razsodbe objavljamo samo nekaj važnejših odstavkov.

Kaznivo dejanje po čl. 298 KZ je naklepno, naklep pa obstaja v zavesti in hotenju storilcev, da sklenejo dogovor za storitev določenega kaznivega dejanja.

Dejansko stanje tega kaznivega dejanja pa ne zahteva, da osebe, ki so se dogovorile za skupno ustvaritev določenega dejanja, to dejanje tudi izvedejo; za pojem kaznivega dejanja v smislu čl. 298 KZ ni odločilno, ali je dejanje, ki je predmet dogovora, dejansko storjeno. Kajti, kakor hitro je to dejanje storjeno, se kazenska odgovornost storilcev in ostalih oseb, ki so bile z dogovorom v povezavi, presoja po splošnih načelih kazenskega zakonika glede konkretno storjenega dejanja.

V pričujočem primeru je iz opisanega dejanja mogoče spoznati, da je prišlo med pritožnikom Kanclerjem in obtožencem Žunkovičem do dovolj določenega dogovora, da je treba na pašo pripeljane čebele Slekovčeve uničiti, kar pomeni tudi dovolj konkretno in določno, da bosta z izvedbo svoje namere storila kaznivo dejanje po čl. 257/II KZ, za katero je zagrožena kazen celo strogega zapora do 5 let.

Okoliščina, da je, kakor ugotvalja izpodbijana sodba, Kancler prepustil Žunkoviču, da ta poskrbi za izvršitev zasnovanega dejanja, potrjuje le resnost njune namere, da čebele uničita.

Podani so torej glede obt. Kanclerja vsi zakoniti elementi, zaradi katerih ga je že sodišče prve stopnje upravičeno spoznalo za krivega. Ob priliki reševanja pritožbe obt. Kanclerja in javnega tožilca pa je pritožbeno sodišče po uradni dolžnosti preizkusilo po čl. 353/I, tč. 2 ZKP sodbo sodišča prve stopnje tudi glede obt. Jožeta Žunkoviča in je pri tem našlo, da je bil prekršen zakon (čl. 343, tč. 4 ZKP) na škodo tega obtoženca, ki se ni pritožil.

Ko je obt. Žunkovič — sicer res po dogovoru z obt. Kanclerjem — poiskal tretjega udeleženca, soobtoženca Ivana Pala, za izvršitev dogovorjenega kaznivega dejanja in ga k temu nagovoril, je njegovo ravnanje že prekoračilo okvir kaz. dej. dogovora po čl. 298 KZ in je prešlo v fazo storitve dogovorjenega dejanja. S tem je bilo zanj dejansko stanje kaznivega dejanja po čl. 298 KZ izčrpano, dobilo pa je njegovo ravnanje vse znake napeljevanja h kaz. dejanju po čl. 257/II v zvezi s čl. 19 KZ. V kolikor je namreč ugotovljeno, da je napeljal soobt. Ivana Pala k storitvi kaznivega dejanja, je njegova krivda že zapopadena v izreku sodbe pod toč. III. Torej je bil z izpodbijano sodbo obt. Žunkovič spoznan za krivega po zakonu, ki ne bi smel biti

uporabljen. Zato ga je bilo treba po čl. 329/I ZKP in glede na predpis čl. 364 ZKP oprostiti obtožbe kaz. dej. po čl. 298 KZ, kolikor je sodeloval s soobtoženim Kanclerjem pri dogovoru za storitev kaz. dej. po čl. 257/II KZ. Z oprostitvijo obtožena obtožbe tega dejanja pa je seveda odpadla kazen 3 mesecev zapora, ki jo je sodišče prve stopnje izreklo za to dejanje, ostati pa mora v veljavi kazen 6 mesecev zapora za dejanje pod tč. III.

Ugoditi pa je bilo deloma treba pritožbi javnega tožilca, ki meni, da so bile kazni prenizko odmerjene. Če upoštevamo olajševalne okoliščine, ki jih je sodišče prve stopnje priznalo vsem obtožencem, sicer izrečene kazni glede na dobo trajanja niso prenizke, nikakor pa ni po mnenju pritožbenega sodišča na mestu pogojna kazen za tako hudo kaznivo dejanje, s katerim je bila povzročena velika škoda ne samo Justini Slekovčevi, temveč tudi narodnemu gospodarstvu. Taka kazen gotovo ne morem vplivati vzgojno. Vsi trije obtoženci so se s svojim dejanjem pokazali izrazito nadržane in nesocialne, ko so skušali na podel način onemogočiti tudi drugim čebelarjem, da bi vozili čebele na pašo v kraje, kjer uspeva ajda. Prizadete so bile z njihovim dejanjem v pretežni meri splošne koristi, ker je bilo z uničenjem velikega števila čebel uničenih mnogo zelo važnih hranil. Glede na take pomisleke pač ni pričakovati, da bo pri obtoženih že s samo obsodbo dosežen namen kaznovanja, kar pomeni, da ni zakonitih pogojev za odložitev izvršitve kazni v smislu čl. 48 KZ.

OBVESTILO

Obnovljeni sta plemeniti postaji Pustov mlin pri Litiji in Bled—Soteska. Prva je začela delovati 26. junija, druga pa 1. julija t.l.

PRODAM

skupaj ali posamezno 16 AŽ-panjev s čebelami, 2 zložljiva čebelnjaka (v vsakem je prostora za 6 panjev), točilo, posodo za med in ostale čebelarске potrebščine. Čebele so zdrave, družine močne in primerne za prevoz na pašo. Cena po dogovoru. — Čedomir Milutinović, vojni invalid, Ljubljana, Goce Delčeva 2/I.